

* TÄMMETS *

Nr. 30

1944. g.

21. jūlija

RM 0,30

DOMAS PAR PATRIOTISMU

Pie tēvu zemes dārgās tveries klāt,
To turi ciet ar visu savu sirdi!

Sie pazīstamie Sillera vārdi izteic patriotiskās jūtas. Tās pārdzīvo ikviens, kas patiesi mīl savu tēviju. Visvairāk tās izjūt tas, kam kādreiz bijis lemts būt šķirtam no tēvijas un izbaudīt dzīvi svešumā. Bēgli, kas pirmajā pasaules karā bija izkaisīti pa plašo Krieviju līdz Sibīrijas tundrām, atgriezoties dzimtenē un pārejot robežu, bija tā aizkustināti, ka ar asarām acīs skūpstīja Latvijas zemi. Tas protams ir sentimentālisms, bet tādā brīdī tas ir attaisnojams. Ir skaidrs, ka tēvzemes mīlestība var izpausties arī tādā jūtu izplūdumā. Tā Homērs piemin, cik laimīgs jutās Odisejs, atgriezoties savā dzimtajā salā Itakā. Līdzīgs sentimentālisms sastopams Poruka rakstos. Piemēram, Brūklenāju vainagā viņš saka: „Mana tēvu zeme! Ak, es gribētu krist ceļos uz tevis, ietverties dziļi, dziļi tevī savām rokām, izplēst gabalu iz tevis un spiest to pie savas krūts, tik ļoti es tevi mīlu!”

Jāuzsver, ka patriotisms visos laikos ir cildināts dažādās krāsās. Visspēcīgāk tas uzliesmo tais karstajās sirdīs, kas gatavas ziedot visus savus spēkus, netaupot dzīvību, tēvijas labā. Tas ir ideālists, kas liek aizmirst visu citu un uzlūkot tikai vienu mērķi, svētāku par visiem — tēvijas labklājību jeb, kā romieši sacīja — Salūs rei publicae. Karavīri, kas iziet kaujā ar „brūņu cepurīti” un „kaļa zobentiņu” apzinādamies, par ko viņi cīnās un lej savas asinis, ir varoņi. Tauta viņus daudzina un ceļ tiem pieminekļus. Tēvzemes mīlestība ir tas dinamiskais spēks, kas saista pie zemes un vieno tautu. Ikviens, kas mīl tēviju, neatkarīgi no tā, vai viņam ir savs kaktiņš un stūrītis jeb nav, jūt, ka viņam ir sakars ar to zemi, kur viņam šūpulis kārts, kur mīt viņa tēvs, māmiņa, kur viņš saaudzis ar dzimto sētu un pavadījis savu bērnību, kur dzīvojuši viņa senči un atdusas kapu kalniņā.

Tādēļ jāsecina, ka tēvzemes mīlestība dabiski izaug, attīstās un nostiprinās, dzīvojot savā tautā un zemē. Patriotisms uzskatāms kā pamats, bez kuŗa neviena tauta nevar pastāvēt. Kas to zaudē, pazūd no zemes virs.

No tēvzemes mīlestības izstaro labie tūkumi. Kalpojot tautas kopībai un sabiedrībai, nodibinās savstarpējas attiecības, kā cieņa, draudzība, palīdzība, vienprātība u. t. t. Tas, kas mīl tēviju, ceļ tās godu augstāk par paša labumu. Tas mīcās savaldīt savu egoismu, strādājot tēvijas labā, tas ņem vērā vispārējās tautas intereses. Tikai tie var saukties par patriotiem, kas nevis ar skaļiem un tukšiem vārdiem lielās, bet kas parāda darbos savu tēvijas mīlestību, jeb ar Allu-nāna vārdiem sakot:

„Ja ikviens tik zemē sētu
Vienu graudu veselu,
Kas gan izskaitīt tad spētu
Zelta kviešu krājumul!”

Ar patriotismu stāv sakarā nacionālisms. Tas ir politisks virziens. Tanī iezīmējas tautas kopējie centieni, mērķi, ideāli. Savā laikā Kronvaldu Atis rakstīja par tautiskiem centieniem. Kad mēs tos atdzīvinām savās atmiņās, tad mums jābrīnās par to, cik drīz tie visi ir sasniegti. Kronvalds toreiz — 1871. gadā — runāja par latviešu tautas augstāko izglītību, kultūru, zinātni un mākslu, bet mūsu centieni ir gājuši daudz tālāk. Mēs esam cīnījušies par savu tautas un tēvzemes brīvību. Ja tauta grib dzīvot, tai vienmēr jābūt saviem mērķiem, par ko tā cīnās un kam ziedo savus spēkus. Atņemot tos, tauta zaudē savu spēka dzīvo izpausmi, un tās gars top nomācīts. Agri vai vēlu tā panīkst un aiziet bojā.

Aiz tā iemesla tautas nacionālās tieksmes

nav apslāpējamas, bet ēdā vai tādā veidā uzturamas. Cita lieta, ja tās attīstās nevēlamā virzienā, proti, ja viena tauta ne-respektē citas tautas un viņu starpā rodas interešu sadursmes. Šai ziņā var rasties tāds stāvoklis, kas noved pie konflikta vai kultivē naidu. Tāds nacionālisms, kas izvērsas par šovinismu, ir noraidāms. Tas nekad nevar uzturēt līdzsvaru un mieru tautu un valstu starpā. Ists nacionāls virziens balstās uz priekšnoteikuma, ka ikvienai tautai dabiski ir savas ipatnējas tieksmes, kas saistās ar tēvzemes mīlestību. Lai pasaulē valdītu savstarpēja saprašanās, tad tas jāliek vērā un jāpanāk t. s. modus vivendi tautu starpā. Tādēļ katra tauta, izejot no sava nacionālā viedokļa, spēj saprast citu tautu nacionālās tieksmes un prasības. Jācer, ka pēc šā pasaules kara visas tautas dzīvos savā telpā, cita citu atzīs un respektēs.

Pretstats patriotismam un nacionālismam ir mācība par internacionālismu. Kā zināms, to vispār ir veidojuši un izplatījuši žīdi. Paši viņi nav mēģinājuši atsacīties no sava nacionālisma. Lai gan viņi jaukušies ar citām tautām un dažkārt pieņēmuši kristietību, ārēji it kā noliedzdami savu tautību, tomēr visās pasaules malās un visās tautās palikuši tie paši žīdi un tikai sabojājuši citas tautas ar savām asinīm. Tādēļ visur pasaulē žīdi saprotas savā starpā. Viņiem visiem ir tas pats tēlmūds, tā pati mācība, kas viņiem atgādina turēties kopā un kūdīt citas tautas un šķiras savā starpā. Šis žīdu internacionālisms ir velnišķīga mācība, lai panāktu visu citu tautu iznīcināšanu. Žīds smejas par to, ka citi runā par tēvijas mīlestību, un jautā: „Vai jūs zināt, kur ir tēvija?” un pie tam pamāca atbildēdams: „Tur, kur var taisīt veikalus!” Ubi bene, ibi patria! Lūk, tas ir daudzdzimtais žīdu kosmopolitisms. Žīdi visā pasaulē propagandē pasaules revolūciju, lai vestu visas tautas tādā stāvoklī, ka tās sajauktos savā starpā, tām nebūtu nekādas tēvijas un tēvijas mīlestības, bet būtu tikai pasaules pilsoņi, kas kļūtu no vienas zemes uz otru. Rezultātā būtu panākta tāda valsts, kuŗā žīdi kļūtu par pasaules valdniekiem.

So mācību par internacionālismu žīdi cenšas izsēt visās tautās ar visādiem līdzekļiem. Tā daži morāles filozofi norāda savos rakstos uz cilvēces mīlestību kā augstāko ideālu. Kristīgā baznīcā parādās tendence mazināt nacionālisma nozīmi un tā vietā izcelt visu cilvēci kā augstāko mērķi. Sevišķi dažās sektēs dzird izsakām domas, ka kristietība nav savienojama ar nacionālismu, rases jautājumam neesot nekādas lomas. Brīvmūrnieki atbalsta tās reliģiskās savienības, kuŗu uzdevums ir saskaldīt kristiešus un sludināt, ka Izraēļa tauta ir Dieva izredzēta tauta.

Tautsaimniecības teorijas — marksisms un sevišķi boļševisms izskauz ikkatru patriotismu. Boļševiku laikā mēs pārliecinājāmies, ka ar vāru sāka apspiest ikkatras nacionālās tieksmes. Ne vien aizliedza dziedāt patriotiskas dziesmas un runāt par nacionālām lietām, bet arī lietot latviešu kārogu. Skolās centās bērnos nonāvēt patriotiskās jūtas. Arestējot latviešu nacionālistus un izsūtīt tos uz tālām Padomijas malām, boļševīki gribēja panākt galīgu latviešu tautas iznīcināšanu.

Šai karā izšķirsies, vai turpmāk valdīs nacionālisms un tautas dzīvos savu nacionālo dzīvi jeb uzvarēs internacionālisms, kas iznīdēs tēvijas mīlestību.

Latviešu tauta, kas boļševismu piedzīvojuši un pietiekami mācījusies, kas ir internacionālisms, no visām šīm mācībām ir atkratījusies. To vairs nepieņems. Cik stiprs būs latviešu tautas patriotisms, tik ilgi dzīvos pati latviešu tauta. Dr. V. Sanders.

Aicgārnības

ANĢĻU SMILTIS.

Angļi, lai maskētu savus istos nodomus, parāduši kaisīt citiem smiltis acīs. Nav ko brīnīties tāpēc, ka viņi smiltis grib saskatīt līdzekļi

cīņā arī pret vācu „VI” smago atmaksas uguni, kas kopš 15. jūnija nemitīgi kļājas pāri Londonai un citām lielākām Dienvidanglijas pilsētām. Tā vismaz domā kāds londonietis, atsaukdams uz Anglijas gaisa aizsardzības ministra aicinājumu iedzīvotājiem iesniegt viņam savus priekšlikumus

vācu vissmagākā kalibra spridzekļu apkaņošanai. Viņš ieteic angļu iznīcinātājiem lidot priekšā gaisa robotiem un vīrs tiem nemitīgi kaisīt smiltis, lai tās tad sabojātu un apstādīnātu lidojošos spridzekļus. Kāds cits londonietis ieteic angļu iznīcinātājiem mēģināt „dot spridzeklim mazu grūdienu tā, lai lidojošās bumbas deguns pagrieztos atpakaļ pret Vāciju.” Vēl kāds cits angļis izsaka domas, ka veiklie angļu iznīcinātāji varētu izmest vīrs lidojošiem robotiem izplētnus ar stieplu virvēm, kuŗās tad roboti sapītos kā vēži tīklā un nokristu zemē. Visvienkāršāki robotu apkaņošanu iedomājas kāds vīrs no mazas Dienvidanglijas pilsētiņas. Viņš dod padomu, uzstādīt visgarām Anglijas dienvidu piekrastei ugunsdzēsēju kāpnes. No to augšgala lai tad izšaujot pret lidojošajiem spridzekļiem ugunsdzēsēju šļūtenes. Bumbas tātad droši vien sapīšoties un gāzīšoties lejā.

NAV ITALIJAS MARMORA.

Nesen slavenais Maskavas radiofons ziņoja, ka ne vien būvstrādnieki un amatnieki strādājo-t atgūto pilsētu uzbūves darbos, bet arī civiliedzīvotāji visur čakli pielieko roku. Tā Kijevas galvenajā ielā ēkas atjaunojot trīs tūkstoši abu dzimumu personu, kas četrpadsmit stundu ilgajā darba dienā labojot ēkas, cik kaŗa apstākļi to atļaujot.

Diemžēl veiklie runātāji Maskavā aizmirsusi kādu citu pāris dienu iepriekš izteiktu apgalvojumu, pēc kuŗa minētajā galvenajā Kijevas ielā patlaban drudzaini ritot monumentālu marmora ēku celšanas darbs. Piemetināja, ka šīs greznās ēkas ceļ reprezentatīvā stilā.

Mums šķiet, ka ir liela starpība starp monumentālu marmora ēku celšanu un vienkāršu ēku labošanu.

Kur tad tās lepnās celtnes palikušas? Vai tās pēkšņi sabrukušas vai nogrimušas? Vai pietrūkst marmora, ko patlaban no Italijas nevar pievest?

Lieta tāda, ka ne Kijevā, ne arī kādā citā Padomju pilsētā nav tādi apstākļi, kas pašā kaŗa laikā atļautu celt veselu rindu monumentālu būvju. Skaidrs, ka Maskavas agitatori abos raidījumos melojuši. Minēto „trīs tūkstošu būvstrādnieku” vietā patiesībā tikai pāris desmit veci un sieviešu staigā pa galvenās Kijevas ielas drupām, meklējot gruvešos pēc sev derīgiem priekšmetiem un lupatām. Nekur nav redzams neviena jauns ķieģelis vai loga ietvars, kur tad nu varētu sapņot par greznām marmora ēkām!

Sargāsim Latviju!

Tieši pirms nedēļas mūsu zemē atskanēja pirmā ģenerāldirektora O. Dankera aicinājums latviešu jaunekļiem — stāties gaisa spēku palīgdienestā.

Āziātiskie stepes vēji no jauna sacēlušies un brāžas pret vecā kultūras un civilizācijas kontinenta priekšposteni — Baltijas zemēm un tautām. Mums visiem vēl spilgtā atmiņā boļševiku valdīšanas viengade. Mēs zinām arī, kas notiks ar latviešu tautu, ja „tautu tēva, drauga un skolotāja” Staļina ordām vēlreiz izdotos iebrukt mūsu Dieva un Laimas svētītajā zemē — Ventas, Lielupes, Daugavas, Gaujas, Aiviekstes un Latgales ziļo ezeru krastos. Jauni masu kapi tad pārklātu mūsu zemi, un neskaitāmi latviešu patrioti un darba rūķi savu piederību āriešu rasei apzīmogotu ar asinīm, saņemot pistoles šāvienu pakausi, un kāds padomjarmijas ģenerālis savam virspavēlniekam Staļinam varētu ziņot cara Jēņa Briesmīgā laupītāju un slepkavotāju atamana Šeremetjeva vārdiem par visas zemes izpostīšanu un apdzīvotu vietu atstāšanu tikai uz kartes. Ja mēs gribam dzīvot un strādāt, ja mēs gribam savu mūžu, cik nu garu to Dievs un Laima mums katram lēmuši, nodzīvot un nostrādāt šai zemē, kurā esam pāri vilņojošām druvām un miglā kūpošām plāvām skatījuši mūsu pirmos dzimtenes vasaras rītu saules lēktus, kur pavadīta mūsu bērnība un jaunības trauksmainie un nemiera pilnie gadi, kas uzsūkusi mūsu pūļu un darba sviedrus, par ko jau agrākajos gados lijušas mūsu tēvu un vecāko brāļu asinis, tad ikvienam mums nepieciešams pašreiz pārdzīvojamo notikumu priekšā ik brīdi būt gatavam nest vislielākos upurus. Sos upurus jau nes mūsu leģionāri, policijas bataljonu un robežsargu pulku cīnītāji. Savu daļu aizmugures frontes stiprināšanai veic arī strādājošie dzimtenē — arājs un plāvējs klusajās lauku sētās un strādnieks zem fabrikas dūmeņa.

Tagad pienākusi jaunatnes kārtā.

„Kļūstiet un esiet sargi Latvijai!” — savā aicinājumā iestāties gaisa spēku palīgdienestā sauc mūsu pirmais ģenerāldirektors. Mūsu jaunatne vienmēr atradusies latviešu patriotu pirmajās rindās. Latviešu jaunatnes krūtīs allaž pukstējušas dedzīgas un atsaucīgas sirdis, latviešu jaunatne aizvien uzklusījusi savas tēvzemes aicinājumu, katreiz atsaucoties un sekojot tam. Dēļi steigušies palīgā mātei — tēvzemei, kad tai

pienākuši grūti laiki. Un tā tas būs arī šoreiz. Mēs esam pārliecināti, ka arī vecāki izpratīs stāvokļa nopietnumu un nemēģinās atturēt savus zēnus no viņu patriotiskā pienākuma veikšanas. Neaizmirsīsim arī, ka miera laikos ierastajiem uzskatiem un audzināšanas principiem jāpiekāpjas šī laikmeta skarbās nopietnības diktēto prasību priekšā un privāti vēlējumi un griba jāziedo kopības interesēm. Ja Vācijā gaisa spēku palīgdienests ir labvēlīgi ietekmējis jauniešu audzināšanu kara laika apstākļos un par to sevišķi interesējas pats Vadona, tad varam būt pārliecināti, ka tas nāks tikai par labu arī mūsu jaunatnei. Mūsu kaimiņi — igauņu jaunatne jau iesaistījusies šai kalpošanā tautai un tēvzemei, un Latvju jaunatnes organizācijas štābā no Tallinas saņemtās ziņas liecina, ka igauņu vecāki, tāpat arī paši jaunieši ar saviem jaunajiem pienākumiem un uzdevumiem ir pilnīgi apmierināti. Darbs gaisa spēku palīgdienestā ir daudzpusīgs un interesants, piemērots augošās jaunatnes raksturam un tieksmēm. Telefons, radio un sakaru dienests, darbība pie dažādām tehniskām ierīcēm un instrumentiem un arī zenitartilērijas izpalīgu dienests, atvairot ienaidnieka lidmašīnas, ir šī darba praktiskā puse. Vecāki bez tam šai laikā būs atbrīvoti no rūpēm par zēnu apgādi ar apģērbu un apaviem. Daži citi tuvākie noteikumi liecina, ka latviešu jaunekļu palīgdienests vācu gaisa spēkos piedzīvē skolai. Skolas mācības ir dienesta sastāvdaļa, un tās kārtu un uzrauga militārais priekšnieks. Skolotāju sagādi kārtu izglītības un kultūras ģenerāldirekcija. Skolas mācības sākas vēlākais 4 mēnešus pēc dienesta iesākuma. G. s. palīgus iesaistīs tikai tādās nodarbēs, kas atbilst viņu attīstības pakāpei. Dienests notiek pēc klasēm tādējādi, ka vienas klases skolnieki pēc iespējas paliek vienkopus. Dienestu var veikt arī ārpus skolas līdzinējās atrašanās vietas, bet tikai Latvijas ģenerālapgabala robežās un vismaz 40 km atstatumā no frontes. Dienests izbeidzas pēc viena gada notecējuma. G. s. palīgus ārstē un viņu veselību uzrauga gaisa spēku nodaļa ārsti. G. s. palīgus pa viņu dienesta laiku gaisa spēku vadība apdrošina Latvijas ģenerālapgabala Slimo apdrošināšanas iestādē. Jau pastāvošā slimu apdrošināšana tiem g. s. palīgiem, kas pirms iestāšanās gaisa spēkos jau bijuši apdrošināti, pa to laiku, kamēr ilgst g. s. palīgu nodarbes, ir pārtraukta. Tomēr no gaidu tiesība pret apdrošināšanas iestādi

Vācu gaisa spēku palīgi pie zenitartilērijas palīdz sargāt savu dzimteni.

netiek zaudēta. G. s. palīgi saņem divreiz gadā 14 dienas, kopā 28 dienas ilgu atpūtas atvaļinājumu, neieskaitot atvaļinājumā ceļā pavadītās dienas. Sakaru uzturēšanai ar vecākiem bez tam var ik 5 nedēļās piešķirt 48 stundu ilgu sevišķu atvaļinājumu vecāku apmeklēšanai, neieskaitot tajā ceļā pavadītās dienas. Visiem atvaļinātajiem tiek piešķirts brīvs brauciens uz brūnoto spēku applicēšanas pamata. Svarīgu dienesta iemeslu dēļ paredzēto atvaļinājuma laiku var ierobežot. G. s. palīgus pa visu viņu dienesta laiku uzrauga, atbalsta un vada Latvju jaunatnes organizācija. G. s. palīgus viņu dienesta vietās ierindo sevišķās LJO vienībās, ko vada LJO vadītāji.

Aviācijas palīgdienestā iekļauto zēnu novietnes atradīsies tepat mūsu zemē, Latvijā, ne tuvāk par 40 km frontes pirmajām līnijām. Sie zēni tāpat palīdzēs sargāt mūsu aizmuguri un mūsu pilsētas un, kamēr beidzoties, ar lepmu apziņu varēs stāties miera laika dzīvē kā apzinīgi un patriotiski tautieši, kas godam veikuši savu pienākumu pret tēvzemi. Mums visiem jāapzinās un jāsaprot, ka šai lielajā cīņā, kurās svaru kausos likts latviešu tautas būt vai nebūt, arī visjaunākās rokas var būt izšķirējas. Aviācijas palīgdienestā iesaistītie zēni, veicot savus pienākumus frontes aizmugurē, atbrīvos daudzus kavalērus cīņai frontē.

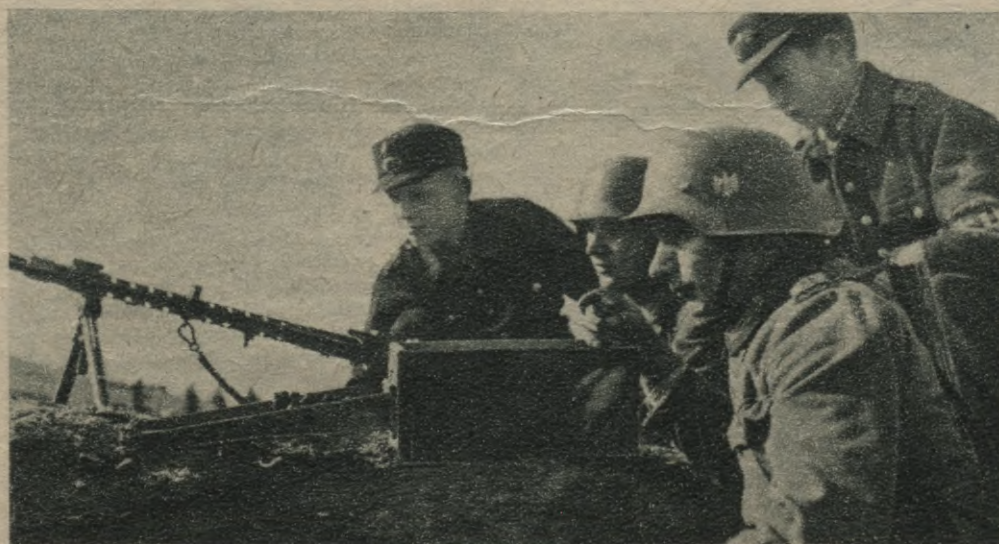
Latviešu jaunatnes organizācijā (LJO) vienotā jaunatne savā himnā svētā nopietnībā apņemas:

Par zemi, ko mīlam ar svētākām jūtām,
Mēs gribam vislielākos upurus nest,
Lai Latviju dārgo pēc ciešanām grūtām
Mēs varam uz ziedošu nākotni vest.

Ticam, ka šo organizēto jauniešu solījuma sekos arī pārējie un skaistu vārdu un dziesmu vietā darbi un aktīva rīcība paudīs jaunatnes stāju.

Tēvzeme sauc savu jaunatni! Tai jāseko LJO štāba šefa E. Rullja organizētajai jaunatnei dotajai sauksmei: „Par tēvzemi un uzvaru!”
Raimunds Čaks.

Saušanas vingrinājumi ar ložmetēju saista jauniešu interesi un attīsta viņu kareiviskās spējas.

Ari Tas jau bijis

Visa pasaule tagad runā par jauniem ieročiem. Sevišķi par raķetēm. Raķešu ieroči, raķešu šāviņi, raķešu lidmašīnas... Raķete ir nākotnes ierocis, no kura sagaida vispārsteidzošākās lietas. Un tomēr pati raķetes ideja ir ļoti veca — vecāka par cilvēci.

Istenībā dabā jaunu ideju nemaz nav, ir tikai jau eksistējošo pamatideju dažādi piepildījumi, kas veidojas atkarībā no laikmetiem, vides un ārējiem apstākļiem. Kāda jauna ideja, piemēram, ir saskatāma tagadnē lietotajos bruņu ratos? Vai seno laiku bīdāmās nojumes jeb XVI g. s. smagās bruņās iekaltie bruņinieki ar tādiem pašiem bruņās kaltiem zirgiem idejā nav tie paši mūsdienu tanki, un vai biezādainajos degunradžos jeb kaula bruņās ieslēgtajos bruņurupučos mēs nesaskatām šo aizsargbruņu pirmideju? Un tagadnes tāluma ieroči? Pēc būtības ūdens strūkla, ko izšļāc nelielā tropu strēlniekzivs uz kukaini krastmalā, akmens, ko reizēm sviez samknots pērtiķis, jeb mežona raidīta bulta ir tādi paši tāluma šāviņi kā modernā lielgabala granāta. Starpība ir tikai dzinēj-

spēkā un iedarbības stiprumā. Pat ideja — šāviņa aizsviešanu saistīt ar gāzu atsperīgumu un pēkšņu izplešanos — dabai nav nekas jauns. Ir, piemēram, nelielas vaboliņas, t. s. bombardieri (Brachinus), kas aizstāvoties izšauj kodīga šķidrums mākonīti, pat ar zināmu troksni, kas atgādina sprādzienu. Tāpat raķetes pamatideja — atgrūdiens kā dzinējspēks. Arī tā realizēta jau dzīvnieku valstī. Atšķirība ir tā, ka šo „dzīvo raķešu” kustības norisinās tikai ūdenī. Tas izskaidrojams ar to, ka virs zemes atgrūdiens dzinējspēkam grūtības rada gaisa niecīgais blīvums. Turpretī ūdenī, kas daudzārt blīvāks, dzinējspēka pateriņš ir mazs.

Kam kādreiz gādijies būt Vidusjūras piekrastē, piem., Itālijā, tas atcerēsies t. s. „frutti di mare” (jūras augļus), ko impulsīvie pārdevēji cits par citu dedzīgāk piedāvā pircējiem. Starp dažādiem gliemežiem un citiem jūras dzīvniekiem tūristu skatus sevišķi saista divainās sēpiņas, sēpijas un kalmari, ko zinātnieki pieskaita galvkājainajiem mikstmiešiem (Cephalopoda). Par tiem tiek stāstītas visbrīnumainākās lietas, bet visinteresantākais tomēr ir šo dzīvnieku raķetveidīga kustību spēja. Kermena apakšpusē, tuvu galvai, tiem atrodams īpašs piltuvei līdzīgs orgāns, kas briesmu brīdī ar lielu sparū izgrūž ūdens strūklū. Atgrūdiens ir tik spēcīgs, ka dzīvnieks bultas ātrumā tiek sviests atmuguriski uz priekšu, reizēm pat izšaudamies virs ūdens.

Atgrūdienu, kā šāviņa dzinējspēku izmantoja ķīnieši jau apmēram priekš 800 gadiem, izgudrodami raķeti. Pāris gadsimtus vēlāk ar raķeti iepazinās arī eiropieši.

Kopš tā laika līdz pat mūsu dienām ir mēģināts raķeti ar lielākiem jeb mazākiem panākumiem izveidot par nopietnu kaujas ieroci, bet sasniegts tas tikai tagadējā karā. Līdz šim valdošajās pulveļa ieročos — lielgabalos, šautenēs, minūmetējos un citos, pulverim eksplodējot, atraisās vienreizēja kustības enerģija, kas iedarbojas uz šāviņu tik ilgi, kamēr tas nav atstājis stobru. Tālāko ceļu šāviņš nolido pēc inerces. Tā enerģijas daļa, kas, pulverim eksplodējot, iedarbojas šāviņam pretējā virzienā, paliek neizmantojama. Raķetes turpretī taisni šī pretējā virziena resp. atgrūdiens enerģija tiek izmantota kā dzinējspēks un pie tam visā šāviņa skrejceļā. Pēc būtības raķete ir vienā un tai pašā laikā šāviņš un lādiņš, un tās skrejceļš turpinās tik ilgi, kamēr nav apstiprināts lādiņa eksplozīvā enerģija. Ja raķete ievietoti vairāki lādiņi, kas eksplodē pēc zināmām starpbrīžiem, tad tās dzinējspēks aizvien atjaunojas. Raķetes kustība tād turpināsies tik ilgi, kamēr neizsīks lādiņu krājumi, un arī pēc tam tā zināmu gabalu nolidos pēc inerces. Teorētiski raķešu šaušanas attālums ir gandrīz neierobežots. Tomēr ir faktori, kas raķetes praktiskai iedarbībai nospranz zināmas robežas. Līdz ar attāluma pieaugšanu, stipri pieaug šāviņu izkliede un — kas ir visgalvenais — dzinējādiņu svārs, kas notiek uz raķetes spridzekļa lādiņa konta. Līdz ar to mazinās raķetes kaujas spējas.

Raķetartilerija vēl atrodas savos sākumos, tādēļ tai ir arī savai visai jūtami trūkumi. Par raķetartilerijas labāko īpašību jāatzīst vispirms tas, ka raķešu izšaušanai nav vajadzīgs nedz lielgabalu dārgais un smagais ierāuda stobrs, nedz komplicētais aizslēgs un kompresors. Tai vietā var izlikt ar viegli pagatavojamu pabiezu skārda cauruli jeb pat puscauruli, kas kalpo kā raķetes slidēšanas ceļš. Līdz ar to pieaug iespēja stipri palielināt šāviņa svaru un apmērus. No raķetartilerijas trūkumiem pirmā kārtā jāatzīmē samērā mazā precizitāte tiešo trāpījumu ziņā. Pagaidām raķetartilerija ir vēl tikai vecās artilērijas papildinātāja, bet ne aizstājēja. Taču nav jāaizmirst, ka tā pašreiz atrodas veidošanās stadijā. Ka šai ziņā iespējami vislielākie pārsteigumi, rāda dažādie vācu raķetieroči: Vācija bija pirmā, kas atrisināja raķešāviņu problēmu un jau šīs laikā ir pārsteigusī pasauli ar visdažādāka tipa raķetieročiem — ar t. s. „migmetējiem”, ar aviācijas raķetmetējiem, vieglajiem kājnieku raķetieročiem, t. s. „tanku briesmām” un „tanku dūrēm”, un noslēpumainajiem „dinamītmeteoriem”, kuru postīgā iedarbība pārsniedz vissmagākā kalibra tālšāvēju lielgabalu un vislielākā tipa aviācijas bumbu iedarbību. Ka šie nav vienīgie slepenie ieroči, kas atrodas vācu rīcībā, par to nav ko šaubīties.

Līdz ar pirmo dzīvību rašanos virs zemes sākās eksistences cīņa, un ar šīs cīņas sākšanos radās arī aizstāvēšanās un uzbrukuma ieroču pamatprincipi. Cilvēks, kas ir šīs simtiem miljonu gadu ilgās cīņas rezultāts, kā mantojumu no saviem pirmsēnciem guva ne tikvien visu lietu pamatidejas, bet arī uzkrātās pieredzes. Būdam apveltīts ar saprātu, turpinādam neželīgo, bet progresam nepieciešamo mūžīgo cīņu, doto mantojumu arvien no jauna uzlaboja, papildināja un pārveidoja, tādējādi iekarojams sev dabā galveno vietu. Bet visi lielle cilvēces sasniegumi balstās uz tām pašām pamatidejām, ko nolikusi daba dzīvības sākumos. Ls.

RAĶETIEROCIS PRIEKŠ 550 GADIEM.
Raķeti izšāva no īpašas silveidīgas ieroces. Zīmējums ņemts no K. Kiezera (Kyeser) grāmatas *Beilittortis* 1405. g.

Vācu raķešāviņu viesuļi izjūk boļševiku uzbrukumus.

BUMBAS ZEM MIKROSKOPA

Neviens rūpniecības uzņēmums pasaulē nepazīst tādu kontroles sistēmu, kā vācu bruņošanās rūpniecība. Eiropas cīnītāja rokās nedrīkst nonākt ierocis, kas neatbilst saviem uzdevumiem. Šis apgalvojums attiecas kā uz infanterijas ieročiem, tā uz smagajām aviācijas bumbām. Katrs bumbu izlaidums ir pakļauts pamatīgai pārbaudei.

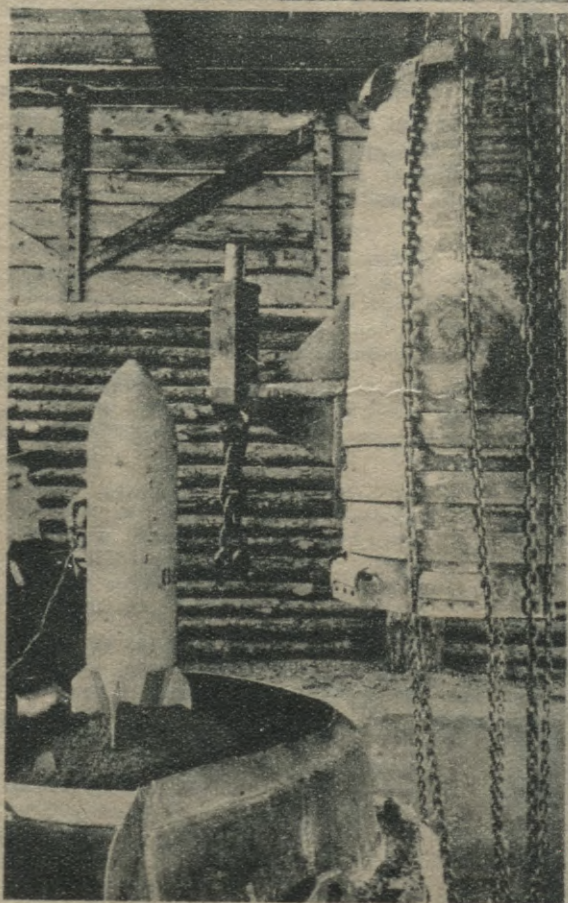
Šķembu skaltītājs darbā.

Materiālais pārspēks, pret ko cīnās Eiropas karavīrs, ir tik liels, ka mūsu vīriem ir jābūt pārliecībai, ka katrā cīņas momentā viņi var droši palauzties uz saviem ieročiem. To apzinādams, armijas vadība ik ieroci pirms tā nodošanas karavīru rokās pārbauda ar visielāko uzmanību.

Un ja nu pret Eiropas fronti ir vērstas viss tas milzīgais materiālais pārsvars, ko var dot angļi un amerikāņi, kas šodien dažkārt pārsteidz un šaubīgus dara civiliedzīvotājus, tad tomēr Eiropas karavīrs zina, ka blakus viņa stiprajai gribai ir ieroci, no kuriem katrs dod maksimālo efektu, ko Eiropas zinātne un tālredzīgā militārā stratēģija ir varējusi dot.

Šeit pārbaudītājs spridzināšanas kamerā.

Punktu skaitītāja darbs. Šī siena ir četrus metrus augsta. Tā ir ap laukumu, kur izmēģina granātas. Siena ir sadalīta četrstūros, uz kuriem saskaita šķembu trāpījumus.

Lai nepārstāptu...

1. Vai tu esi pārliecināts, ka tava dzīvokļa jeb darba vietas logi ir pareizi apsumšoti un neviens gaismas stars nevar caur tiem izplūst ārā?

Neaizmirsti, ka katrs neapsumšots logs ir labākais mērķis ienaidniekam un reizē ar to nodevība pret sevi, savu tautu un citiem cilvēkiem!

2. Vai tu esi sagatavojis maisiņus ar smiltīm pietiekamā daudzumā un vietās?

Smiltis un ūdens ir labākais līdzeklis degbumbu apkaņošanai. Ja tie vajadzības brīdī nebūs ērti un pietiekamā daudzumā sasniedzami, tu pakalposi ienaidniekam un palīdzēsi tam iznīcināt tavus pūliņus un tautas sūrā darbā radītās vērtības.

3. Vai tu esi parūpējies, lai visi iespējamie trauki (katrā ziņā vanna) būtu vienmēr pildīti ar ūdeni dzēšanai?

Kad ienaidnieks lies uguns lietu pār dzimtenes pilsētām un ciemiem — tad būs jau par vēlu! Tāpat jāgatavo trauks ar dzeramo ūdeni.

4. Vai tu esi izpēmis un novietojis drošībā sava dzīvokļa priekšlogus?

Tici, ka, pirmajai bumbai tuvumā sprāgstot, stikli izbirs un tavs dzīvoklis paliks bez logiem. Tādēļ vismaz priekšlogi jāpaglābj, jo stiklu postījumu atjaunošanai nepietiks!

5. Vai tu esi savās telpās no logu tuvuma novācis viegli degošus priekšmetus, kā aizkarus, paklājus u. c.?

Tie ir labākais iekurs drausmīgajam ugunskuram, kurā var aiziet bojā tava un tavas tautas manta un dzīvība!

6. Vai tu esi pārliecināts, ka dzirdēsi sirēnas un pratīsi atšķirt priekštrauksmi no trauksmes signāla?

Ir iespējams, ka ir vēl rajoni, kur trauksmes signāli ir vājāk dzirdami. Tava paša dzīvības interesēs ir rūpēties, lai attiecīgās iestādes to uzzinātu un laikā novērstu.

7. Vai tu esi pārdomājis, kā rīkoties, trauksmes signālam atskanot? Kā apģērbties, ko sagatavot?

Pārdomāta rīcība neļaus izcelties pānikai un uztraukumam, bet dos laiku un iespēju paglābties un sagatavoties postījumu apkaņošanai!

8. Vai tu esi pārliecināts, ka pratīsi atšķirt nomestos spridzekļus un zināsi, kā attiecīgā gadījumā tos apkaņot?

Parastie ienaidnieka līdzekļi terrora uzbrukumos ir apskatīti presē un parādīti propagandas skatlogos un plakātos. Turpat paskaidrota arī to apkaņošana. Atlicini laiku to pamatīgākai apskatei un, ja vēl nezini, noskaidro, kā tie apkaņojami!

9. Vai tu esi savācis vienkopus jeb vislabāk jau iesaiņojis savus dokumentus, naudu un vērtlietas, pārtikas kartītes un pārtiku?

Pēdējā mirklī vairs nebūs laika tos sameklēt, un tie aizies bojā. Tāpat nav paredzams, cik ilgi būs patvertne jāpaliek un kad varēs pārtikas krājumus atjaunot un papildināt.

10. Vai tu esi nogādājis drošībā jeb vismaz sadalījis pa vairākām vietām savas vērtīgākās mantas, kā apģērbus, gleznas, lielos traukus un c.?

Kad būs jāglābj kailā dzīvība, nebūs laika domāt par grūtā darbā iegūtām vērtībām. Izdalot mantas pa vairākām vietām, pie radiem, pazīstamiem, ir cerība, ka vismaz daļa no tām paliks vesela.

11. Vai tu esi izlēmis un norunājis, kam atstāt tava dzīvokļa atslēgas, ja tu esi spiests to atstāt uz laiku ilgāku par 12 stundām?

Trauksmes gadījumā visām telpām jābūt pieejamām, jo nevar zināt, kur būs uzsākami glābšanas darbi. Tādēļ gaisa aizsardzības noteikumi paredz, ka aizslēgtie dzīvokļi vajadzības gadījumā uzlauzami.

12. Vai esi padomājis par to, ka visvairāk upuru un zaudējumu nēsusi vieglprātīga un pavirša izturēšanās trauksmes laikā?

Ir pierādījies, ka visvairāk upuru Vācijas pilsētās ir no pirmajiem terrora uzbrukumiem. Daudzi jo daudzi sakropļoti un zaudējuši savas dzīvības tikai tādēļ, ka laikā nav meklējuši patvertnes jeb tās pārāk ātri atstājuši.

Tas pats var atkārtoties arī pie mums!

Nost aizkarus! Tie jāpasarga ne tikai no vasaras saules, bet to novākšanu prasa arī gaisa aizsardzības noteikumi!

Protams, ir jau tikami un skaisti, ja dzīvokli grezno aizkari un paklāji. Tie to padara mājīgāku, pilnāku. Bet šodien mēs domājam par savas dzīvības un mantas pasargāšanu no nāves un iznīcības — tādēļ pirmā vietā pienākums, nevis nevajadzīgs ieradums un kūrība.

Vairāk, vai mazāk — katram latvieša tikums un rūpība likusi iegādāt lieku veļas pāri jeb apģērba gabalu. Kafa laika ikdienai tie nav vajadzīgi, tādēļ būs prātīgi, ja tos laikus iesaiņosim un nogādāsim drošībā.

Padomājiet — gan jau atradīsies radi jeb pazīstami, kas dzīvo Rīgas tuvumā un labprāt ierādīs stūrīti jūsu pāris saņemt. Ar to jūs neprasāt zēlastību, bet gan domājat par savu un reizē ar to visas tautas vērtību paglābšanu, ko darīt jums ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums!

Pie pusdienas galda. Vienkārši, bet gaumīgi klātais galds liecina, ka bērniem nekā netrūkst, kas lietojams izsalkuma apmierināšanai.

Audzinātāju klātbūtnē ūkama pelde karstā dienā.

Bērnu veselībai un priekam

Tautas palīdzība, gādājama par legionāru un boļševiku aizvesto bērniem, ir iekārtojusi laukos vairākas bērnu vasaras kolonijas. Viena no tām atrodas skaistajā Kurzemes Svecē — Pūrē. Dažos gadījumos vecāki visai aizdomīgi raudzījušies uz šādām kolonijām domādami, ka tur bērni negūst vajadzīgo audzināšanu un disciplīnu. Taču pietiek ieskatīties kolonijas dzīvē, lai tūdaļ saprastu, ka šādas šaubas bijušas pilnīgi liekas. Bērnu dzīve te ir veselīga un pilna prieka, kā arī pasargāta no jebkāda veida izlaidībām.

Katru bērna soli uzmana rūpīga audzinātāja acs, un kolonijas vadība dara visu iespējamo, lai bērnu veselību norūdītu, kā arī stiprinātu viņu raksturu. Tiešām jābrīnās par darbinieku pūlēm koloniju iekārtojot.

Kaut arī materiāli nekādas bagātības nav bijušas rīcībā, tomēr ar visai primitīviem un vienkāršiem līdzekļiem ierīkota priekšzīmīga virtuve un pat sevišķa ambulance ar dažām gultiņām. Bērnu veselību uzmana žēlsirdīgā māsa, tā ka arī atsevišķos saslimšanas gadījumos vecāki var būt droši, ka bērnam tiks veltīta vajadzīgā uzmanība un tas saņems tūlītēju medicīnisku palīdzību. Taču nopietni saslimšanas gadījumi te ir reti. Mazie pilsoņi šeit sen jau pārvērtušies no bālajiem pilsētas zēniem un meitenēm saulē brūni nodegušos vingros sportistos, kam slimības daudz neko vairs nevar padarīt. Saule, jaukās Abavas ūdens, rotaļas un tīkamas spērtas nodarbes ir viņu organismus norūdījušas un stiprinājušas pret visādām kaitēm. Protams, ka šai ziņā ievērojama ietekme ir arī labajiem, svaigajiem ēdieniem, ko ik dienas gādājusi kolonijas vadība un apkārtējā sabiedrība, kuļa dzīvi piedalās kolonijas apgādes darbā. Un tāpēc arī saprotams, ka šai laikā, kad visumā esam stipri ierobežoti produktu izvēlē, šeit mazie pilsoņi saņem ik ēdienu reizēs tik lielas porcijas, cik tiem tik. Mēs pilsētā tagad tikai retos gadījumos varam atļauties zemes ar saldu pienu, kas Pūres kolonijas iemītniekiem nav nekāds retums.

Lai šad tad izteiktu savu pateicību gādīgajiem ļaudīm par to, ka vienmēr tiek saņemti svaigi dārzeņi, zēni un meitenes skolotāju vadībā ierodas, piemēram, Pūres selekcijas stacijā palīdzēt lasīt ogas. Tad atkal ir izdevīgs gadījums uzkost saldās ogas pēc patikas, kā arī novērot, kā līdie cilvēki nodarbojas ar dārzniecību. Veicinot savstarpējas sacensības garu, mazie kolo-

Jaukās Abavas līcos Tautas palīdzības bērnu kolonijas iemītnieki aizvada skaisto vasaru. Te tālu pilsētas troksnis un ne-miers.

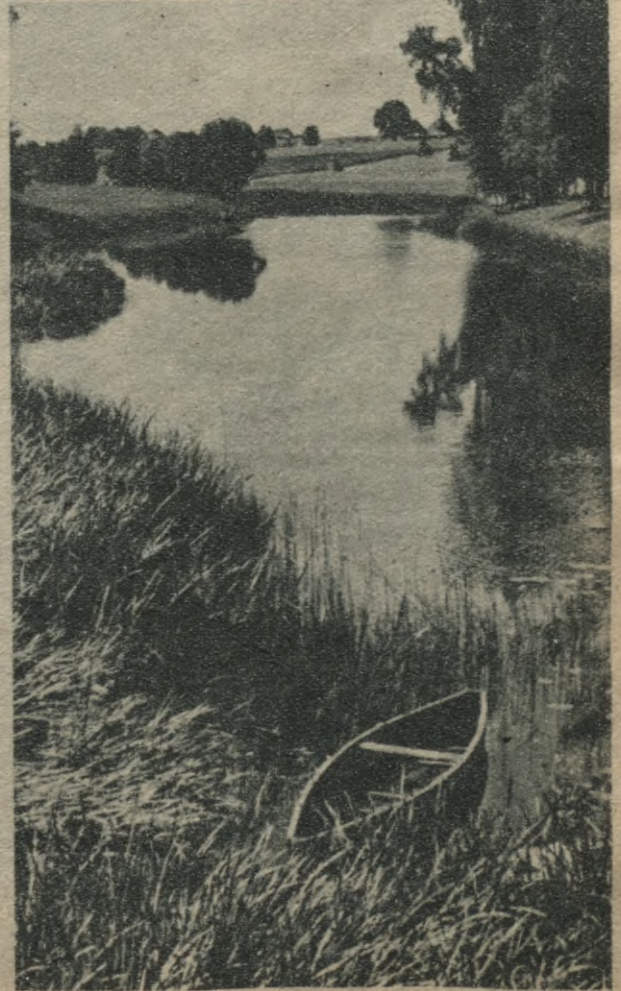
nijas iemītnieki uzņēmušies katrs audzēt vienu vai divus tomātu stādījumus. Tā nu jāpadara lielu lielle darbi. Katrs jaunais dārznieks izmeklējis augam piemērotu zemi un ik dienas pārbauda, vai tomātu pazares nav pieaugušas jaunām atvasēm, kas izkniebjamas, vai arī pierauš saknēm zemi, pēc vajadzības augu aplejot. Tā domājams līdz rudenim katrs no viņiem būs izaudzējis lieliskus tomātus.

Tā ātri aizrit vasaras dienas, ik rītu ceļoties ap septiņiem, lai dotos kopējā ierindā uz mazgāšanos, pēc tam pabrokastotu un sāktu rotājas, vingrošanu vai arī dotos izpeldēties Abavā. Arī šeit visur klāt ir audzinātājs, tāpat kā tad, kad dodas palasīties meža zemes apkārtnes mežos vai arī kādu laiciņu prieka pēc aiziet kādu stundiņu paravēt dārzenu dobes.

Ar apkārtējo sabiedrību mazajiem ir visai labas un draudzīgas attiecības, un netrūkst ne saprašanās, ne savstarpējas palīdzības. Ir jau gan gadījies, ka kāds kaimiņš nav bijis spējīgs saprast mazo pilsoņu vajadzības, piemēram, neatļaudams lietot savu pirtiņu, bet tāpēc maz kāds noskumis, jo galu galā arī šo jautājumu pratusi atrisināt kolonijas vadība ar A. Sulcu priekšgalā.

Vecāki, kas vai ik svētdienas apmeklē savus bērnus, ir pavisam apmierināti ar to dzīves veidu un kolonijā valdošo disciplīnu. Šaubas par to, ka bērniem varētu trūkt priekšzīmīgas audzināšanas un gādības, ir zudušas. Viss iespējamais darīts bērnu veselības un prieka labā.

Fa.

LATVJU SIEVIETES

DARBA ĻAUDIS UN LEGIONĀRI IESKŪDE

„Nu Andri, vai nāksi mani pavadīt?”
— „Jā, tēti!”

Latviešu sievietes šī laika nostāju un uzupurēšanos savas tautas labākai nākotnei mēs drīz redzēsīm Arodu Savienības filmā „Latvju sievietes strādā uzvarai”. Kaut kur pazemē „Rīgas Filmās” studijā dūc kino un skaņu aparāti. Dzirdami klusi rikojumi, un uz ekrāna skats pēc skata rāda latvietes visdažādākos darbos. Te risinās jaunās filmas montēšana un ieskaņošana. Lūk, uz baltā palaga atmirz aina, kurā redzam kādu legionāru atvadāmies no dēla un dzīves biedres. Stacijā viņu jau gaida vilciens ar pārējiem ciņas biedriem. „Paliec sveiks, mans mazais draugs”, spārīgi un jautri dzied topošie cīnītāji, un viņiem sirsniņi piebalso tuvinieki. Vēl pēdējie atvadu skūpstī un laimes vēlējumi, un ešelons ar karavīriem aizsteidzas tur, kur kauju viesuļos un lielgabalu dārdos dzimst varonība, kur latvju vīri cīnās un ja vajadzīgs arī mirst par latviešu sarkanbaltsarkanā karogu. Citi filmas skati rāda, kā karavīru pavadītājas — sievas, māsas un meitas cenšas darīt visu iespējamo cīnītāju lielā snieguma atbalstīšanā. „Es aizbraucu, strādā tu tagad manā vietā”, bija vārdi, kurus jauns cīnītājs teica atvadoties dzīves biedrei. Filmā tālākā norisē arī rāda, kā pamazām piepildās dzīvē šī latviešu patriota vēlējums.

Redzam ainu, kur sievietes, izlasījušas viņām domātos uzsaukumus laikrakstos, stiežas uz Darba pārvaldi, vēlēdamās, lai tā viņas norīko darbos, kas visvairāk atbalsta fronti. Mēs redzam sievietes, jaunas un vecas, strādājam visdažādākos darbus fabrikās pie mašīnām un ar lielu interesi gatavojamies par pārmājiniecēm, dzelzceļu konduktorēm un citu darbu pratējām. Taču arī mājas darbi un bērnu audzināšana nedrīkst palikt novārtā, jo ģimenes ir latviešu nākotnes stiprums un cerība.

Lai visu veiktu ātri un ar mazāku piepūli, jaunās darba frontes cīnītājas daudzus praktiskus piemērus un dzīves veiksmes atziņas iegūst arī Arodu Savienības rīkotajās apmācībās un nodarbēs.

Kādā skatā AS „Sieviešu darba daļas” referente sniedz padomus, kā lētāk un labāk saimniekot kara laikā. Kā ass pretstats tikumīgajām un centīgajām latvietēm filmā iezīmētas nolaidīgās un kūtrās. Laikā, kad sievietes ziedo visu tēvu zemes darbam, tomēr ir arī dažas sievietes, kam ikdienu paviet izlaidīgās izpriecās pie dzērienu un kārsu galdiem.

„Latvju sievietes, mājas kopējas, mēs nedrīkstam ļaut ieaugt nezālēs mūsu senajiem tikumiem, arī mēs pašas nedrīkstam kļūt glēvas, laiskas un nogrimt aizrāvīgajos kara laika netikumos. Dzīve un nākotne būs nežēlīgas — neapdomīgās un vieglprātīgās laiks aizskalos kā visus kara laika netikumus.” Pāri šīm abām sieviešu grupām un viņu darbiem skan latvietes aicinātājas balss, kas filmā parādās kā AS „Sieviešu daļas” lektore.

„Mēs nedrīkstam lai laikā kļūt laiskas un glēvas!” saka kutsantiem AS referente.

STRĀDĀ UZVARAI

...ĒDE JAUNO ARODU SAVIENĪBAS FILMŪ.

Šīs sievietes kaļa laikā pastnieku darbā aizstājušas vīriešus.

„Mums jābūt stiprām un stingrām savās sarga vietās dzimtenē, to prasa no mums nākotnē, mūsu brāji, vīri un dēli tic, ka mēs piepildīsim viņu vēlējumus!” It kā apstiprinājumu saucējas aicinājumam filmas turpinājumā skatām sievietes apmeklējam ievainotos kaļavīrus slimnīcās, tad gatavojam veltes un sveicam tuviniekus kaļavīru pusstundās.

„Mums ar Andri klājas labi, strādāju un esmu laimīga, ka ar savu darbu varu līdzēt Tev un jums visiem,” šādiem vārdiem sveic savu kaļavīru sieva, kas sekojusi lielajam aicinājumam.

Filmas nobeigumā patriotisku dziesmu skandē bērnu koris. Ekrāna fonā atviz aina, kuņā drošu un ticības pilnu skatu tālumā raugās māte ar bērnu, un pāri visam tam uzvijas latvju mātes tēls. Saucējas balss aicina: „Mūsu visu māti — Latviju mēs redzam kā sievieti tautas tērpā, viņas tēls mirdz pār mūsu legionāru cīņām un darbu, dod mums nenogurstošu spēku un ticību Latvijas nākotnei.”

„Būs labi,” nosaka vīrs, kas visu filmas mēģinājuma laiku nervozi staigāja pa telpu, kuņā pieblīvēta sarežģītiem aparātiem. Tas ir šīs filmas režisors Ansis Tipāns.

„Liekas, šādu filmu, kur piedalās daudz jauzu, un kur katram skatam jāizsaka dzīves visvienkāršākā, bet reizē arī visiespējīgākā īstenība, jums bija ļoti grūti iestudēt?” jautājam vīram ar dedzīgo skatu un straujajām kustībām brīdī, kad viņš pārtraucis dot pēdējos rīkojumus palīgiem. „Skaidrs, ka nebija viegli, bet, kā top filma kaļa laika apstākļos, to izstāstīt ir vēl grūtāk, nekā iestudēt jaunu,” smaidīdams atbild režisors, ko darba biedri parādusi redzēt arī dusmīgu, jo filmas režija prasa vislielāko nervu sasprindzinājumu un pacietību. „Filmā iestudēšana ilga apmēram divus mēnešus,” turpina režisors. „To uzņemam arī kaut kur kaļavīru nometnē. Tāpēc arī filmā, kā redzat, piedalījās īsti jau cīņās rūdīti legionāri. Arī lomas, ko gan atsevišķi neizceļam, iestudējuši paši strādātāji. Izņēmums tikai tās, kur nepieciešami izcili balsi dotumi. Tā, piemēram, AS darba sievietes daļas lektori tēlo Dailēs teātra aktrise Alma Ābeļe, kādu kaļavīra sievu Tautas teātra aktrise Zvaigule, un dažas mazākas lomiņas izpilda dramatisko studiju audzēknes.” Tēlotāji liekas lomām īsti piemēroti, jo tos režisors izvēlējies tikai savstarpējas sacensības rezultātā.

Vēl dažas dienas risināsies pēdējie filmas mēģinājumi un ieskaņošanas darbi, un jaunā filma, kas rāda latviešu sieviešu īsto nostāju tagadējā laikā, parādīsies uz kino teātra ekrāniem.

Tā būs arī vēsturisks dokuments latviešu tautai tagad un nākotnē.

Elg.

„Vīriņ! Mums ar Andri klājas labi. Es strādāju un esmu laimīga, ka varu palīdzēt tev un jums visiem...”

KĀJA PRIEKŠĀ KARALIM

Savdabīgākus ļaudis par šachistiem laikam gan grūti nāksies atrast. Tas varbūt tadēļ, ka šī karaliskā spēle uz 64 kvadrātiem, ietverot sevi reizē ne vien sporta, bet savā ziņā arī mākslas un pat zinātnes elementus, jau sen kā nav vairs tikai laika kavēklis, bet daudzu sarežģītu problēmu risināšana. Tas uzstāda lielas prasības ne vien katra šachista koncentrēšanās, loģiskās domāšanas, atpūtas, apķērības un kombinēšanas spējām, bet arī neatlaidībai, izturībai un nosvērtībai.

Gandrīz nemaz neatraujot skatu no šacha dēļa 64 balti melnajiem laucīņiem un 32 figūrām, kas pa tiem pārvietojas pēc visiem šacha stratēģijas likumiem, šis karaliskās spēles cienītāji var nosēdēt stundām pie vienas turnīra partijas. Vēl neatlaidīgāki šachisti pieķeras šai sarežģītajai kombināciju spēlei, kad tā risinās zem draudzības zīmes — ārpus šacha turnīra —, vienkārši kaut kur satiekoties divi paziņam, vai nu klubā, kafējnicā, mājās vai pat vilcienā. Nō klubiem un kafējnicām kā priekšpēdējie mēdz aiziet iemilējušies, bet kā pēdējie šachisti. Sev par prieku viņi upurē ne vien savu, bet arī citu mieru un atpūtu.

Pamēģiniet tikai kādreiz izšķirt divus tādus šacha entuziastus, t. i., kaut kā panākt, lai viņi pārtrauktu savu spēli, iekāms viņi paši nav vienlojušies to izbeigt! Parastiem līdzekļiem to sasniegt ir nedomājāt! Ja jūs patvarīgi sajaucsit viņiem figūras — arī tas nelīdzēs: viņi pēc atmiņas atjaunos spēles stāvokli un to turpinās. Bet jūs būsit ar vienu šadu vilcieni pāri visiem šacha dēļa laucīņiem zaudējuši divus draugus un reizē iemantojuši divus ienaidniekus.

Kaislīgākie šacha spēlētāji nepazīst pat atstatuma šķērslī. Ja paši nevar aizbraukt, kur pretinieks dzīvo, viņi, korespondējot vai telegrafējot, pārsūta viens otram savus gājienus. Šacha vēsturē min gājienus, kur tādas korespondences partijas ilgušas gadiem. Ilguma rekordu līdz šim laikam gan sasnieguši divi draugi, kas abi dzīvojuši zemes lodes pretējās pusēs. Vēstules sasniegušas pretiniekus tikai pēc vairākām nedēļām. Piedēvām partijas risinājumu uz dažiem gadiem pārtraucis karš. Tā partija ietilgusi līdz 11 gadiem.

Arturs Dārznieks — Alfrēda Kalnāja turnīrā dalīja 2. un 3. vietu ar M. Zvirbuli.

Latvijas šachisti nekādā ziņā nav izņēmums. Sevišķi kopš tā laika, kad meistars Kārlis Matisons 1924. gadā ieguva pirmo godalgu Parīzes olimpiādas turnīrā. Pēdējo 20 gadu laikā viņi nav palaiduši garām nevienu gadījumu sacensties ne vien savā starpā, bet arī ar citu zemju šachistiem, to skaitā arī ar pasaules meistariem un pat lielmeistariem. Arī kara bungu riboņa un lielgabalu dunoņa nekavē viņus izcīnīt visnīknākās kaujas iemīļotajā karaliskajā spēlē.

No Ziemeļvētkiem, kad citi priecājās egļites sveču gaismā, līdz Jaungadam viena latviešu šachistu daļa ņemās ar Latvijas meistarības izcīņu uzņēmīgā šacha darbinieka P. Upmaņa vadībā, bet daži citi ar meistaruru Teodoru Bergu priekšgalā rāvās pa starptautisko šacha turnīru Viļņā. Šo dažu vidū bija arī „D. Z. im Ostland” šacha nodaļas vadītājs A. Svarcs un M. Zvirbulis — viens no jaunākās paaudzes apdāvinātiem šachistiem. Lieldienās latviešu šachisti tā pašā nenogurstošā P. Upmaņa vadībā cīnījās par Rīgas meistara nosaukumu. Jānos, kad tik daudzi Jāņu prieku cienītāji metās dēkainos piedzīvojumos, meklējot papardes ziedu kaut kur mežmalē, birzmalē vai cildālot alutipa kausu, mūsu neatlaidīgākie šachisti metās šacha romantikas skāvienos, lai piespiedu kārtā izmēģinātu

vībā izvēlējas karaļa gambītu. Kas šo paņēmienu — gambītu izgudrojis, par to vēl nav skaidrība pat paši šacha spēles vēsturnieki. Viens no ievērojamākiem gambīta meistariem bija krievs Cigorins — starptautiskā gambīta turnīra uzvarētājs 1912. gadā Abacijā. Pēdējais no nedaudzajiem gambīta turnīriem risinājās 1914. gadā Badenē.

Arī Latvijas pirmā starptautiskā karaļa gambīta turnīrā, ko nosauca šī turnīra ierosinātāja un balvu ziedotāja Alfrēda Kalnāja vārdā, pierādījās, ka labākas uzvaras iespējas, kā arvien, ir un paliek nevis uzbrucējiem — baltajiem, bet aizstāvētajiem — melnajiem.

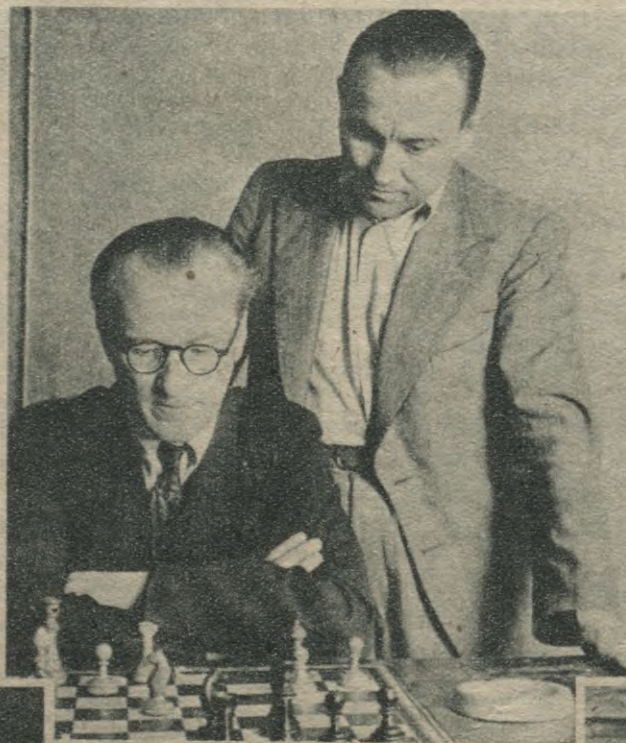
Turnīra dalībnieki gandrīz visi bija labi apbruņojušies ar teoriju. Bet bija tomēr arī dalībnieki, kas uz spēli neskatījās pietiekami nopietni un dažkārt pārgalvīgi, pat vieglprātīgi eksperimentēja. Ar to izskaidrojams arī, ka tik spējīgs šachists kā Zolmanis palika pēdējā vietā, panākot vienu vienīgu uzvaru pret vācu karavīru Gundli (Gundl).

Turnīrs deva šādus iznākumus: 1. v. Teodors Bergs 8,5 p.; 2.—3. v. Mārtiņš Zvirbulis un Arturs Dārznieks, katrs pa 7 p.; 4. v. Nikolajs Engaičevs 6 p.; 5. v. Nikolajs Jaunzems 5 p.; 6. v. Jānis Krūzkops 3,5 p.; 7. v. Eizens Gundls (vācu karavīrs) 3 p.; 8. v. Miervaldis Jurševskis 2,5 p.; 9. v. Ivans Romanenko (Igaunija) 2 p.; 10. v. Zigfrīds Zolmanis 1 p.

Meistara T. Berga uzvara nenāca negaidīta. Viņa teorētiskās zināšanas arvien bijušas labas, un tas meistaram palīdzēja arī tagad. Bergs paasinājis savu spēles veidu aktivitātes virzienā, ko sevišķi pierādīja turnīra skaistākā partijā pret apdāvināto jaunatnes šachistu Dārznieku, kurš progresē no turnīra turnīrā, bet kuram vēl trūkst tikai rutinas.

Pēdējā vietā turnīrā palikušais Zolmanis toties spīdoši pierādīja savas ātrās domāšanas un atpūtas spējas, izcīnot ar 11 no iespējamiem 13 punktiem 1. vietu atspēles turnīrā, kas sekoja gambīta turnīram. Otro vietu šē izcīnīja Zvirbulis ar 9,5 p.; 3. v. Peinbergs 9 p.; 4. v. Bergs 8,5 p.; 5. v. Krūzkops 8 p.; Dārznieks ierindojās 7. v. ar 6,5 punktiem. *Piņš Pilādzis.*

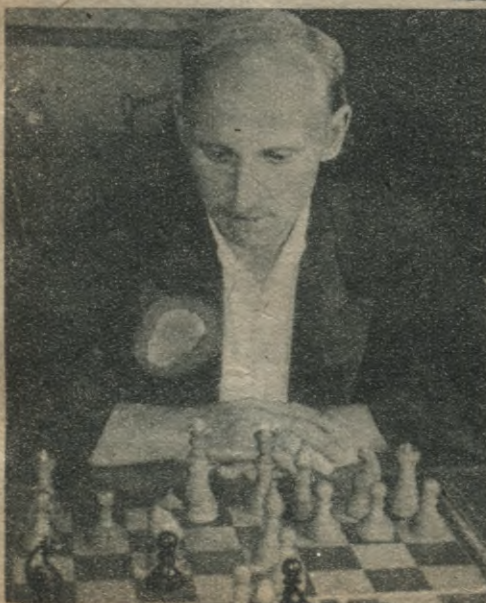
Mārtiņš Zvirbulis Alfrēda Kalnāja turnīrā dalīja 2. un 3. vietu ar Dārznieku.

Turnīra uzvarētājs meistars Teodors Bergs un turnīra labvēlis Alfrēds Kalnājs.

savas spējas, kā vistabāki aizlikt kāju priekšā karalim ar t. s. karaļa gambīta paņēmienu resp. karaļa gambīta atklātni, jo gambīts nozīmē kājas priekšā aizlikšanu.

Tā ir riskanta spēle, kur pretinieks, ziedojoš karaļa spārnu bandinieku, mēģina ievilināt savu pretinieku spēlē, kas saistīta ar ievērojamu stāvokļa vājinājumu. Agrāk, kad nebija izstrādātas pareizas aizstāvēšanas metodes, karaļa gambīts arvien deva labas izredzes baltajiem. Vēlāk atzina, ka ar pareiziem pretsitieniem centrā melnie drīzāk var dabūt labu spēli. To kā pirmais no pasaules ievērojamākajiem gambīta speciālistiem atklāja kāds plaši pazīstams šacha spēles teorētiķis, sarakstot grāmatu „Par karaļa gambīta slimības gultu”. Un to šīs grāmatas autors darīja pēc tam, kad pats 12 gadus no vietas neatlaidīgā stūrgal-

VEJA VĒRPETE

(1. turpinājums.)

„To es domāju, to es paredzēju! Lepsis tāds! Ķer nu rokā, ko plāti muti! Skrien taču, lempi!”

Skriet Osis varēja, kājas puikam bija zīgas, bet gailis to dienu palika dzīvs.

Saimniece staigāja ar pietvīkušu seju līdz vēlam vakaram.

Bet svētdienas rītā lejas Jete rāvās virtuvē jau mazā gaismiņā. Gaili viņa pieveica pati un tagad steidzās to plucināt un tīrīt. Saimnieces kalsenās rokas kustējās ierasti un veikli, kaut arī sirds vēl nebija rimusi strauji pukstēt un domas šaudījās kā drudzi.

Ak debess, kādēļ viņas dzīve tik pilna grūtumu un raizu? Vai viņa visu mūžu nav skrējusi kā vecs suns, vai viņa nav plēsusies pa kūti, pa lauku, pa dārzu no vienas tumsas līdz otrai? Kādu bagātību viņa ir saskrējusi? Bet vienmēr kāds skauž un spītē! Ja ne kalna Slīpais, tad viņa rentnieks, ja ne tas, tad kāds pašu cilvēks kā šoreiz tas mūdzis ganu zēns. Un beidzot pat šis muļķa putns ir gribējis viņai atriebties! Vai tev, pagānam, saimniece nav ar devīgu roku katru dienu nobērusi miežus, vai tev ir rīdīts suns vīrsū, kad tu agrā svētdienas rītā esi dziedājis pie valēja loga? Bet nē, kad nu reiz pienākusi kāda svarīga diena, tad viņš izmūk zēnam no rokām un kladzina un lielās kalna pagalmā kā daždien gailis! — Te Jetes domas pārsviedās citā virzienā, un, ātri noslaucījusi slapjo roku priekšautā, tā atgrūda dibena istabas durvis.

„Osi, augšā! Cūkām nātres plēst!”

Zēns bija radis saimniecei klausīt un, ātri aizdzinis miegu, izmetās no krēslainās istabas laukā.

„Tāda lepša dēļ man pašai jākauj gailis!” Jete vēl norūca it kā sevī, un tūlīt viņas domas atkal atsvedās pie neciešamās pasaules, kuņas dēļ viņa ir cietusi un strādājusi kā vergs... Visām mājām ir sava vīra galva, bet viņa, kur tie gadi, skrējusi un kaļojusi ar gājējiem viena pati. Vīrs nemas un nomirst, vai tam vairs kāda daļa? Audzini skuķi un sūti skolā, gādā par drēbēm, apaviem, par pūra dvieļiem! Un iztika un izauga! Ja tagad Dievs nolēmis Cildai Sveķu Kārli, tad lai ļaudis velti netrin mēles! Tā vīra rokās Vārpatas neputēs. Viņš atnāks ar saviem zirgiem, ar savām govīm un sugas aitām. Kas gan to nezina, ka Sveķos viņam norakstīta sava mantas tiesa? Jā, jā, skaud un tenko, negantā pasaule, lejas Jete ir laimīgāka ar savu vienīgo meitu nekā cita māte ar sešiem dēliem!..

Un tomēr par laimi to nevarēja saukt. Viņas sirds arvien bija pilna dziļu un plašu jūtu, viņa nervozēja un uztraucās par katru nieku, ak debess, visa viņas dzīve ir bijusi pilna rūgtu mācību! Nenoliedzami, Sveķu Kārlis šodien ir solījies atbraukt, un viņš, cilvēks, nemānīsies, tam Jete ticēja no visas sirds. Bet kas var galvot par citiem? Varbūt puisis ar nolūku šorīt ir pārbarojis zirgus ar bastarda āboliņu, tā ka tie vērtās pa steliņģi ar vīvelēm. Varbūt šis pats kalna Ješka ir aizzāģējis Upmalnieku tilta sijās? Ak debess, kas gan šajā traka-jā pasaulē nevar notikt!

Un, iesviedusi noplūkto putnu grāpi, Jete pieskrēja pie loga, noslaucīja ar piedurkni stiklus un vērās ilgi laukā. Vēl bija agrs, ļoti agrs, lai ciemiņš būtu redzams, un tomēr sievas sirds krūtīs lekāja tik smagi un strauji kā kaleja rokās vieglais veseris. Lūk, Slīpais Ješka stāv atkal pie istabas stūra, pagriezis savu gareno mūli uz šo pusi kā nīkns meža kudiis! Tālāk kalna rentnieks kaisa uz dārza pelnus tik vienaldzīgi un gausi, it kā šorīt nebūtu svētdienas rīts, it kā šodien Vārpatās nebūtu gaidāms dārgs ciemiņš! Vai nevarēja labāk pagalmu pieslaucīt? Bet nē, viņš vēl pieputina visu apkārtni ar pelniem! Skauž! Lai nestāsta Jete! Ja šodien viņa negaidītu ciemā savu znotu, tad ne Ješka tur gorītos, ne arī tas otrs kaisītu pelnus. Tad visi vēl vārtītos mīgās. Ak elle, kur tava atslēga? Vai tu nevari viņus laikus pievākt...

Bet nekas nenotika. Neatvērās ne debesis, ne elle. Slīpais Ješka mierīgs un apmierināts izgrozījās savā durvju priekšā, izpurināja savus palagus un iegāja atkal istabā tikpat mierīgi kā katru rītu. Tāpat rentnieks Kraukļu Pēteris nesteigdamies beidza pelnus sēt un, rūpīgi izdauzījis skārda spaini, soļoja uz istabu, lai nomazgātos un uzņemtu svētdienas mieru. Kaimiņos dziedāja gaili un rēja supi tāpat kā citiem rītiem. Neviens nejuta Lejas Vārpatu saimnieces straujajiem sirds pukstiem līdzī, ne debesis, ne cilvēki.

Pat Cilda šorīt izskatījās tik vienaldzīga un kusla, it kā viņa šodien negaidītu savu līgavaini, bet kādu viņpagasta lopu uzpircēju, kas ik mēnesi reizi iegriezās gan Kalna, gan Lejas Vārpatās. Vai Cilda nepazīna Kārli? Puisis kā visi puīši, tikai mazliet smagāks, lielāks un apaļāks. Vēl daži gadi un Sveķis izskatīsies tāds pats kā tas lopu uzpircējs. Un Cilda ar mieru derēt, ka puisis vispirms iebāzīs degunu kūti un tikai tad nāks istabā.

Cilda raudzījās spogulī un pēkšņi sāka smieties. Tiesām, ko viņa astoppadsmīt gadu vecumā iesāks ar vīru? Saimniekos, līgs kalpus un meitas? Rīkos saimi? Staiģās meitām pa priekšu ar atslēgu saišķi? Sveķos viss tiekot glabāts aiz atslēgas — vai te viņš rikosies citādi? Nē, nē, Kārli, pagaidi vēl desmit gadu, kad Cildai sāks bālēt vaigi! Un meitene smējās, šķielēdama mazajā galda spogulī, it kā tur neraudzītos pretī astoppadsmīt gadus veca sejiņa, ar uzrautu degunteli, bet nākošā Lejas Vārpatu saimniece ar atslēgu saišķi rokās un taukos nosmulētiem vaigiem...

Māte slepeni noraudzījās meitā, un viņas sirds kļuva vieglāka. Ai jaunība, jaunība! — viņa nošūpoja galvu un steidzās uz kūti lopus barot. Kā debesis būs lēmušas, tā notiks.

Tiesām, debesis šodien bija žēlīgas. Pēcpusdienā Lejas Vārpatu pagalmā iebrāuca jaunais Sveķis un gausi izkāpa no atsperu ratiem. Cilda stāvēja pie loga, un viņas plānās lūpas savilkās smaidī. Skat, skat, kā viņas nākošais vīrs sten un pūš! Saģērbies biežās, pašautās drēbēs, adītā kamzoli — kā tu tāds vari izciest karsto pavasara sauli!

„Meit, vai tu steigsies pretī!” Izdzirdusi pagalmā ratu troksni, māte uztrūkās no diendusas snaudas. „Skrien taču!”

„Tā tikai vēl trūka!”

„Apžēlojies!” Jete ātri uzgrūda kājās koka tupeles un izskrēja pagalmā.

Sveķu Kārlis pacēla cepuri. Cilda redzēja, ka puīša pierē bija sarkana un spīdēja kā taukos apcepts rausis. „Ha, ha!” un Cilda aizmetās no loga kā satraukts jērs, aizcirta otras istabas durvis, iekrita gultā un dziļi spilvenā iespieda pietvīkušo seju. „Miesnieks... miesnieks!..” Un smieklī noslāpa asarās.

Bet tas nevilks ilgi. Meitene atkal ātri uzlēca no gultas, iegrūda abas dūres acīs un noskurinājās kā kaķis, izsprucis no puīku nagiem. Asaras? Lai taču redz! Tās prieka asaras! Vai katrai meitai tāda laime dzimumdienā?..

Noklaudzēja durvis. Cilda izlēca ciemiņam pretī kā draiska vāvere.

„Nu, tad labdien!” puisis sniedza viņai karstu, cietu delnu.

„Labdien!” meitene atskandēja it kā ar sīku zvanu.

„Atvelciet, Kārli, atvelciet!” Jete gādīgi ķērās pie puīša biežās vadmalas.

„Tā kā derētu,” jaunais Sveķis pūta, un zemajā istabā ieplūda asa sviedru smaka.

„Ved, ved, meit, ciemiņu dziļāk!”

„Lūdzu, mans kungs!” Cilda zvanīja atkal.

„Tak sēdi, Kārli! Tu taču esi nokūsis kā siena plāvējs!”

„Ir jau sēdēts,” puisis gausi novilkā un atlaidās čikstošajā krēslā.

Cilda vīpsnādama sāniski raudzījās puīša kustībās — vai viņš nebāzīs roku kabatā un nevilks laukā gredzenu, saktu, vai rokas pulksteņi. Vai bagātais Sveķu dēls brauks uz viņas dzimumdienu tukšām rokām?..

Tukšām gan! Puīša pirksti gulēja saritinājusies klēpī, apaļi un sarkani kā resnas dārza slietkas.

MIRDZA ČUIBE

Norāzītis

Norāzīts apajā
Sarkaniem ragiem,
Vieglajā smiltī
Iekēries nagiem.

Raibajā dzīvē
Iekēries cieši,
Nevērīgs gaļam
Paej tu bieži.

Norāzīts ceļā
Paslietiem ragiem. —
Nesamin viņu
Soļiem tik smagiem!

Kad tu reiz būsi
Aizšķirta lapa,
Norāzīts laipni
Augs tev uz kapa.

„Kārsta diena,” tik vien ciemiņš spēja izrunāt, raudzīdamies apkvēpušajās gries-tu sijās.

„Kārstums? Kas par niekiem! Vēl jau govīs nebīzot!” Cilda smīnēja.

Tiesām, kad meita pieminēja lopus, puisis kļuva dzīvāks un paraudzījās savas iecerētās acīs.

„Lai Dievs sargā no tās mocības! Cik labi bija pagājušo vasaru! Ne dunduru, ne odu. Govis izēdās kā piesietas, un piens lija kā ūdens.”

Vai tiesām ne piņģerota nebūs nopircis? — Cilda, saviebusi seju, slepeni raudzījās puīša tuklajās rokās. — Kas man dājas gat

tavām govīm, tavu pienu? Lai skābet aizatslēgas! Tā tu saskābsi pats kā sviesta ķernei — Meitene sūpoja kājas un vērās pusatvērtā loga stiklā. Tumšā spogulī atspīdēja divas plānas lūpas, savilkta it kā uz svilpēšanu. — Kur gan māte paliek? — Cilda izkārās pa logu.

Puisis atelpoja vieglāk. Kas zina, vai karstā diena vainīga vai cieši aizpogātais kakls, bet visi izdomātie vārdi ķepurojās pretī un nenāca no mutes laukā. Nekas, Cilda meitene glīta, nebūtu kauns tādai sēdēt blakus un braukt uz baznīcu. Bet kā lai to pasaka, kā lai sāk bez kāda iemesla par to runāt? Kas par karstumu! Un, raudzīdamies meitas kailajās kājās, Sveķu Kārlis svīda vairāk, nekā braukdams pa putekļaino lielceļu.

Cilda pēkšņi atsviedās no loga un noķēra puīša slepeno skatu. „Kārlī, vai zini, kādēļ šodien tik karsts? Nezini? Tādēļ, ka šodien ir mana dzimundiena, ļekausi, tu! Man ir astoppadsmiit gadu! Tādēļ ne vēja, ne mākoņu, tikai saule un zilās debesīs!”

„Tā — !” puisis, sviedrus slaucīdams, stenēja.

„Debešis mani apdāvina no galvas līdz kājām — vēl nesaproti?”

„Vai tā tu domā?” puisis nolaida skatu grīdā.

Cilda netraucēta vēroja viņa kuplo pakausi un sminēja.

„Pat tulpes šorīt uzziedējušas!” Un, atvērusi arī otru pusi logam, Cilda veikli izlēca dārzā. Ar vanadzēna veiklību meitene uzklupa puķēm, saplēsa pilnas sauļas, iegrūda seju sarkanbaltajos ziedos un aizspurdza gar vecās istabas stūri kā pavasara saules apreibis strazds.

„Māt, kam tu nenāc?” ieskrējusi virtuvē, viņa sauca. „Es tak nemāku runāt ne par cūkām, ne govīm! Sīt mani nost!”

„Ūja! māte atliecās no plīts gredzeniem.

„Negribu! Es jau tā katru dienu brienu kūti līdz apnikumam!” Cilda uztraukta meklēja ūdens trauku.

„Vai kāda traka!” Jete noslaucīja taukainās rokas priekšautā, noraisīja to, uzmeta uz naglas un steidzās pie ciemiņa. Meita iesmēla krūzē vēsu ūdeni, ielika tajā slaidos tulpju kātus un sekoja mātes pēdās.

Paldies Dievam, ciemiņš vairs negarļaiķojās!

„Vai apsējāties?” Vārpatu saimniece lietišķi jautāja.

„Auzas jau nāk augšā, arī kartupeļi pusē apstādīti. Tas mūsmājās piedzīvots — jo agrāk pavasarī sēklu iekaisa, jo smagāks rudenī birums. Mieži — tie var palikt pēdējie. Bet kā kuŗa šķirne. Pērn mēs ar tēvu aizbraucām uz leišmali un nopirkām dvejīšus — tie grib agru sēju.”

Cilda uzlika puķes uz galda un slepus vēroja sasvīdušo puīša pieri. Vai tāds viņš staigā visu vasaru? Ha, ha! Kalna Ješkam pīere balta kā pienā mazgāta, tikai mati slejas stāvus kā cūkas sari. Sveķa Kārlim mati viņņaini kā jēra sprogas, bet pīere spīd kā jēla vērsa gaja... Vai nav vienalga, kuŗam viņa uzsmaida?

Tad māte sāka savu bēdu stāstu.

„Mums gan, Kārlīt, šopavasār darbi kāvējas! Sarunāju to pašu klibo Gremzdu, sak, tikpat jau pakustēs, bet kas tev deval Dzird, esot aizgājis mežus kaplīt. Redz, kāda pasaule! — Tu gan, Kārlīt, kad apdaries, atbrauc kādas pāris dienas ar savu saimi un palidzi! Sirds nejauj noskatīties, kā viss te iet uz postu!”

Cilda redzēja, ka Kārlis kaut ko svīzdams norija kaklā.

„Tu jau, kā saka, pašu cilvēks. Mēslu vēl pilna kūts, dārzī nekārtoti! Laukus jau gan sākām ecēt. Osis tāds dūšīgs puika gadījies, pērnās trīs dienas no vietas. Ak, es nevienu cilvēkam to nevaru pateikt, kā es tevi šodien gaidīju, Kārlīt!”

Cilda atkal vēroja puīša kaklu. Šoreiz viņš izvēla kā aizsmacis: „Būs jāaprunājas ar tēvu —”

„Vai tad tu vēl zem tēva? Runāja, ka jums viss tā kā norakstīts, sadalīts — mūsu pašu Slīpāis bijis par advokātu —”

„Norakstīts jau ir, bet tāpat kopā apspriežamies.”

„Ak tā! Nu jā, kā tad citādi, jā —” Jete knukstēja, meklējama vārdus. „Tu jau pats zini, kāda Vārpatās zeme. Otra gada ābolīnā sēj rudzus bez mēšiem, augs, riņķī griezdami. Ne par sausu, ne slapju, lauki nolaideni uz visām pusēm kā galds. Bet saimnieka vajag, vīra galvas. Mums, sievietēm, dažreiz pietrūkst padoma. Tās pašas ēkas! Kur tie gadi, kā celtas, cik ilgi turēsies? Kūti jau laboja mans nelaiķis, istaba kalpojusi divus mūžus! Bet, ja darītājs mājās, kas tad bēdas! Tagad bankas dod naudu, kokus, cementu! Un jāsaka tā Dieva taisnība, ja ceļ, tad labāk no mūŗa, kalpos bērnu bērniem. Ko tu ņaki, Kārlīt?”

Ko ciemiņš varēja teikt, vienā mirklī jeraudzīdams tādus darba kalnus priekšā? Viņš pārsteigts raudzījās Vārpatu saimnieces krunkainajā sejā un klusēja. Viņa taču

nebija vēl tik veca, bet darba pārpilnais mūŗš sejā bija iespīdījis pirmās norieta ēnas.

„Tu neesi nekāds snaudulis, Kārlīt, kas gan to nezina? Mēs, divas sievietes, un tu — darbi ietu no rokas. Ja daudz, tad vasaras mēnešos pieņemtu kādu ganiņu un kādu algādzi. Vissteidzīgākā būtu kūts, istabu vēl varētu pielabot. Zināms, šķūnis arī jāceļ, bet to vēl varētu pieciest.”

Viesis dīvaini klusēja un raudzījās sāniski uz durvim. Vai bēgs — Cilda valdīja smieklus, gatava lēcienam, lai viņam padotu biezo pelēko jaku...

„Vai, vai, meit! Mēs tikai pjāpājam un aizmirstam ciemiņam ko piedāvāt! Teci nu žigli uz pagrabu!”

Skuķim bijā gluži pa prātam šo garlaicīgo ceremoniju savilkst īsāku. Cilda atkal nemeklēja durvis, bet izlēca pa logu. Išie brunči noplivoja vējā.

Kas saules, kas smaržu! Meitene dziļi ieelpoja svaigo gaisu, it kā izsprukusi no piesmakušas alas.

Iedama uz pagrabu, viņa uzmeta skatu kalna istabas logam. Ješka kaut ko grieza ar nazi un bāza mutē... Turpat kustējās arī Osis. Viņi tomēr ir draugi no pirmās vasaras. Brīnums, kā zēns varēja ciest viņa stīvo pieri? Bet Osis ir draudzīgs pret visiem. Pat gaili viņš istā brīdī pažēlo... Muļķa zēns, skrējis nu šurp! Viņi ielietu abi ar Osi pagrabā un dzertu vīnu uz veselībām. Viņi abi grieztu dzimumdienas klingēri...

Pēc brīža Cilda saprata. Viņa lēni gāja uz istabu, slaucīdama delnā viņa pudeli. Viņa pat nedusmojās. Kaut tikai tas pagāns neskaustu arī puīkam! Precinieka dēļ viņai klingēŗa nav žēl — nē, nepavisami! Ha, ha, ko māte teiks?

Pasaukusi māti virtuvē, viņa vienaldzīgi paziņoja: „Klingēŗa vairs nav.”

„Kā — nav?”

„Nav, nu! Kāds suns aizvilcīs vai kas!”

„Apžēlojies! Kā tad suns tika pagrabā?”

„Vai es zinu? Te ir pudele!”

„Ak debess, kā viņa runā!”

„Lai piekoŗ sierul Pusdiena arī būs drīz gatava.”

Jetes vaigi pēkšņi kļuva sarkani, krūtīs sāka cilāties ātri, no mutes plūda karsta elpa. Šķita, ka vārdi, visu laiku gulējuši aiz aizsprosta, tagad pēkšņi ar lielu troksni skrēja brīvībā: „Tas āmrija, cūkas purns, kamslis! Apžēlojieties! Nu viņš vēl sāks list pa manām paspārnēm! Tādēļ man visu pavasari zuda olas, tādēļ pērnais cālis iekrita kā ūdenī! Ak, tur tas sesks dzīvo, negāja, maitas vanags!” Jete pameta pusdienas katlu vīrs plīts gredzeniem un, kā ārpriģīga, klupšus iekrita istabā. „Kārlīt, vai tev ir mājās seska slazdi? Tādi, kas nocērt nagus kā sprunguŗus, ka nedabū ne aplaizīt! Vai tev nav bise? Pielādē ar labi resnām skrotīm! Vai tad par visiem nevarēs vienu klamstu savaldīt? Katru mīļu dienu dēd pie kalna istabas kā kajslauka! Pasargi mani, Kārlīt, no tās cilvēku atbiras!

(Turpinājums sekos.)

BALTA PUĶE EZERĀ...

Vilibalds Drošmiņš

TUVĀK NĀKOTNEI

Arī Drošmiņa rotā bija pienākuši no aizmugures svaigi papildinājumi. Jaunie karotāji atveda ciemakukulus un baumas, jo priekšējās pozīcijās tās pašas neaug. Runāja par šo un to, bet visvairāk par gaidāmiem lieliem notikumiem un jauniem vareniem ieročiem, kas tādus notikumus spēj radīt. Viņi bija vienies prātis, ka mašīnpistole un ložmetējs ir jau novecojis un to vietā arī austrumu frontē jānāk kādiem Fau ieročiem.

„Uz šo pusi nepārtraukti caurām naktīm nāk noslēpumaini ešeloni“, stāstīja atbraucējs. „Es pats redzēju milzīgas platformas, kas bija piekrautas ar presētām salmu ķīpām...“

„Tā?“ nobrīnījās dižkareivis Drošmiņš. „Tu saki — ar salmu ķīpām? Nu jā, ar tām laikam pieblīvēs tukšākos pakaušus, lai tur negrabinās vējš!..“

„Hm...“ norūca stāstītājs un, pagriezies dižkareivim muguru, turpināja labākiem klausītājiem: „Un zem salmiem esot slepenie ieroči...“

„Dresētas žurkas, ko laidīs virsū vaņkām, no tālienes vadot ar televīzijas aparātu!“ papildināja Drošmiņš.

„Neklausies, ja tev nepatīk, bet nejauc citiem!“ viņu apsauca.

„Nē,“ viņš teica, man patīk, un es tikai gribu, lai par ieročiem runā ar sapratu un cieņu. Es pats esmu redzējis tādus Fau septiņpadsmit, ka jūs mēmi palikt!“

„Nu tad, pastāsti tu — ar sapratu un cieņu!“

„Ko es jūs baidīšu, tos ved bolševiki, lai izlietotu pret mums.“

„Nu, nu?“

„Jā. Tie ir tādi, nu kā jums saprotamāk izskaidrot, lādi kā slotu kāti, kā makšķeru maigstes — 3,4 metru garī, un galā tiem balta lupata. Kad tos paceļ un vicina, tad otrā pusē ieroči vairs nedarbojas...“

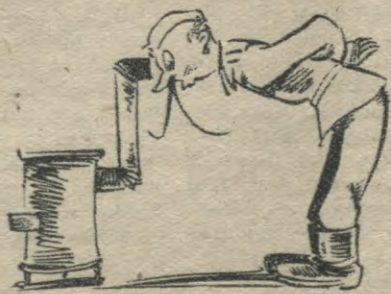
grāvi, kad tam pēc tuva granātas sprādziena šķita, ka nupat jau pēdējā stundīņa klāt. Pie cietušā atsteidzās vada komandieris, bet zēns jau bija pirmo apjukumu pārvarējis un sapratis, ka viņš vēl gluži dzīvs. Viņš brīnīdamies pacēla no grāvja kādu priekšmetu un stāstīja vadiniekam:

„Viņi šauj... viņi... redziet, ko viņi uzlauda man plecos!..“

„Vai tas var būt? Tā taču čuguna krāsnī! To viņi nebūs atšāvuši...“

„Goda vārds! Un plecs lai vēl sūrst!..“

„Tā nu ir: kā velnu piemin, tā velns klāt!“ radās izskaidrojums Drošmiņam, kas arī aprīnēja krās-

nīņu. „Tas jau būs viņu jaunais slepenais ierocis!“

Vadinieks pētīdams paskatījās dižkareivja sejā, un tam acis pazībsnīja jautrības dzirkstiņa.

„Ak tā! Nu tad, ieroču lietpratēj, izskaidro mums pamatīgāk artilērijas un čuguna krāsnīgas sadarbību!“

„Tas ir tā... Tāda krāsnīņa ļoti laba lieta rudenī un ziemā, bet pašlaik pilnīgi nevajadzīga. Lai tā nedauzītos pa kājām, to var izmest no ierakuma uz grāvja malas un apbērt ar smiltīm, tad ir labs aizsargs. Ja nu tuvumā plīst lielgabala lādiņš, tad var gadīties, ka krāsnīņa nokrīt kādam uz pleciem...“

„Ak tad tā var gadīties?“ vadinieks noprasa. „Tā jau arī bija,“ piebilst tas, kas sākumā bija iedomājies, ka krāsnīņa atšauta pa gaisu. „Un kas to krāsnīņu tur būtu apracis?“ pētī vadinieks.

„Kāds attapīgs dižkareivis, kas katrai mantai zina savu isto laiku un vietu,“ paskaidro Drošmiņš. Un tad dzird smieklus apkārt, un vadinieks padraud attapīgajam dižkareivim ar pirkstu:

„Vāc savu mantu, bet neapdaudi ar to cilvēkus! Iedomājies pats, kas te būtu iznācis, ja krāsnīņas vietā kāds būtu apracis tērauda naudas skapi vai lokomotīvi.“

Drošmiņš sniedza jaunajam roku un aicināja ezerā nopeldēties.

„Kāra zināšanas iegūst lēnām,“ viņš pamācīja, „un tagad tu droši vari stāstīt arī citiem, ka V I var būt izskatās tāds kā čuguna krāsnīņa, jo pats esi jutis tās iedarbību! Tikal par salmu platformām gan vairs nestāsti, — ar salmiem neviens nelādē un nešauj, uz tiem gul zīrgi un cilvēki, vairāk nekā!“

Kad ezera līcī peldējās Drošmiņš ar citiem leģionāriem, otrs krasts

bija kā izmiris, bet kad šai krastā neviens nerādījās, tad varēja dzirdēt ūdens šakstus un sprauslošanu otrā pusē.

„Skaties,“ tādās reizēs Drošmiņš prātoja, „lai cik melna vai sarka-

na dvēsele tādām bolševikiem, bet karstā laikā ūdenš tam arī patīk.“

„Nu, un tad?“ apjautājās kaprālis Dritvaikociņš, kas labi pazina drauga domāšanas veidu.

„Interesanti būtu noskatīties, vai viņi peld kraula vai vardes stilā, vairāk nekā,“ nobeidza Drošmiņš.

„Nem binokli un skaties!“

„Tas nav tas!“

Pēc dažām dienām kādā agrā, jaukā rītā tur jau bija kaut kas cits. Drošmiņš iemetās ūdenī un klusi aizpeldēja. Drīz viņš pazuda otrā krasta meldros, un viss ilgu laiku palika kluss. Tikai kādreiz kāda pīle, nezin kā sabiedēta, iepēkšējās un slaidā lokā aizmetās tālāk. Un tad otrā krastā iekliedzās cilvēks, šakstēja ūdens un likās — tur kāds slīka un cīnījās par savu dzīvību. Tad tur sākās nekārtīga šaudišana, un šai krastā saskrēja mūsu zēni.

„Kur Drošmiņš?“ uztraukts taujāja kaprālis Dritvaikociņš.

„Nav. Neviens šorīt nav redzējies.“

„Velna, tad viņš ir tur! Pats nelabais viņu dīda. Viņš jau tā izmuldējās, ka gribot redzēt, kā viņi tur peldas.“

„Nelabais to dīda, bet labais viņu vienmēr pavada. Cerēsim, ka arī šoreiz viņš tiks cauri ar veselū ādu. Skat, skat!..“

Jā, citi arī jau redzēja, ka no viņa krasta meldriem izsaujas peldētāja galva un gabaliņu aiz tās arī otra.

„Pirmas ir Drošmiņš! Viņu vajā un grib saķert dzīvu!“

„Diezin vai tā būs?“ kaprālis pētīja peldētājus binoklī.

Daži gribēja sākt apšaudīt Drošmiņa vajātāju, bet baidījās sašaut pašu.

Un kad peldētāji nāca tuvāk un bija saskatāmi no otrā krasta, tur atkal sāka sprakšķēt sāvienī. Drošmiņš brīžam ienīra, un tad draugi domāja, ka viņš ievainots. Tomēr tā nebija, un kad viņš bija jau pavisam tuvu, visi saprata, ka otrs peldētājs nenāk uz šo pusi labprātīgi, bet Drošmiņš to velk līdzī cilpā. Priecīgais dižkareivis nosprauslojās kā omulīgs nilzirgs un izrausās seklumā. Negribīgi viņam sekoja otrs.

„Stādu priekšā,“ sauca Drošmiņš, „šis ir vaņku labākais peldētājs.

Viņš atbild manai šurta vizītei... pretvizīti, lai te papildinātos Vakarēiropas peldēšanas mākslā!“

Tā Drošmiņš bija atvedis gūstekni no tā sektora, kur tos dabūt bija sevišķi grūti, jo ienaidniekus šķīra platā ūdens joslā.

„Kā tu te izdariji?“ taujāja kaprālis.

„Ar cilpu un pacietību,“ bija atbilde. „Bija diezgan ilgi jāgaida, un man jau sāka sakt, tad beidzot trīs vīri nāca peldēties, un es uzmetu cilpu tam, kas veikalāk peldēja. Pārējie metās malā pēc šautenēm. Tie bija vāji peldētāji, un tie nebūtu man turējuši līdzī līdz šim krastam. Iesim nu, tovarišč Golijs, pie komandiera, pastāsti viņam par saviem priekiem un hēdām!“

„Trīs dienas bez atvaļinājuma uz pilsētu!“ komandieris teica. „Par to, ka devies izlūku gājienā bez atļaujas! Un trīs brīvas dienas par to, ka atvedi gūstekni!“

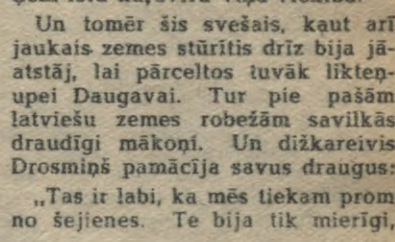
„Klausos, kapteiņa kungs!“ Drošmiņš sasita kailos papēžus, labi zinādams, ka trīs dienu gājienā nav nekādas pilsētas, kurp varētu atvaļināt vai aizliegt gājienā.

Ja no turienes kāds gribēja padzīvoties jautrāk, tad tam bija jāpiesit pēda uz ilgāku laiku, bet Drošmiņu brīvsolis neinteresēja. Viņš mīlēja jauko dabu un to nebēdīgo drošības sajūtu, kas pārņem istu kaņavīru viņa vienībā.

Un tomēr šis svešais, kaut arī jaukais zemes stūrītis drīz bija jāatstāj, lai pārceltos tuvāk likteņupei Daugavai. Tur pie pašām latviešu zemes robežām savilkās draudīgi mākonī. Un dižkareivis Drošmiņš pamācīja savus draugus:

„Tas ir labi, ka mēs tiekam prom no šejienes. Te bija tik mierīgi,

ka pamažām mēs būtu iedzīvojušies liekos taukos, aizmirsuši, kādēļ cīnāmies, un pārvērstos neglābjamos slīņkos, kas tik vien zina, kā tramdīt nabagā pavāru, kad tas pārāk sagraudzējis tūtarā cepetīvai atstājis jēlu maigo jera kotletī! Priecājieties, ka tiksīm atkal tuvāk savai nezināmai kaņavīru nākotnei!..“

Vai šis karš ir ilgs?

„Nav vairs vecie, labie laiki,“ stāsta bērniem vecvectētiņš. „Toreiz ļaudis dzivoja mierīgi, strādāja, un paēduši bija kungi un kalpi. Tik garš karš kā šis nav piedzīvots.“

Diemžēl, vecvectētiņš maldās. Šis karš nav ilgākais, kāds vēsturē piedzīvots. Visgarākais karš ir noticis starp Angliju un Franciju (1339.—1453.). Tas ilga veselus 114 gadus. Sā karā laikā vēstures skatuvē parādījās Orleanas Jaunava, kas, franču tautas un slavenu dzejnieku apdziedāta, ir vēl tagad franču brīvības cīņu simbols. 80 gadus ilga cīņa starp spāņiem un Nīderlandes brīvības cīnītājiem (1568.—1648.). Šis nīderlandiešu brīvības cīņas pret spāņu uzmačību bija asiņainas un nežēlīgas. Literatūrā mums tās parādījis flāmu rakstnieks Kosters savā „Pūcesspiegēlī“. Venēcijas republika 55 gadus karoja ar osmaņu valsti. Šis karš bija tipisks jūras karš ar visām jūras kara īpašībām, abām pusēm prasot ilgu izturību.

Kārļa Lielā sakšu karš (772.—804.), Kserksa persiešu karš (480.—449.), Trīsdesmit gadu karš (1618.—1648), kurā galvenie varoņi bija zviedru karalis Gustavs Adolfs un Vailenšteins, ilguši ap trīsdesmit gadu. 20—30 gadus karots pirmā pusniešu (264.—241.), diadochu (323.—301.), otrā samnitu (326.—304.) un Ziemeļu (1700.—1721.) karā.

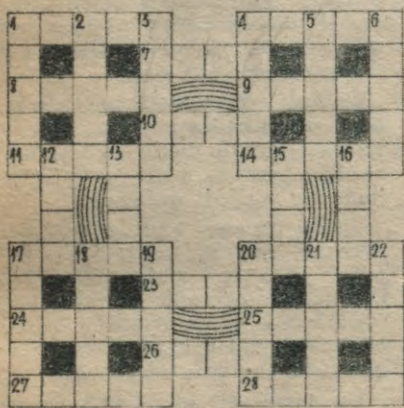
Runājot par garajiem kariem, gan jāizrāda, ka ne visi tie notikuši nepārtraukti. Bieži kara darbība mainījusies ar īsiem pamiera laikiem, jo vēl līdz XIX gadsimtam karaspēks rudens beigās novietojās atpūtā ziemas mītnēs, lai kara darbību atkal uzsāktu pavasarī. Pirmais lielākais karagājiena ziemā bija Napoleona cīņas Krievijā 1812. gadā.

No senatnes līdz mūsu dienām bijis pavisam 41 tāds karš, kas ildzis ne vairāk par trim gadiem, turpretim daudz vairāk bijis tādu, kas ilguši no 3—10 gadiem. Jaunāko laiku vēsture pārsteidz ar to, ka šai periodā kari bijuši īsāki. Gan jāatzīmē, ka visīsākais „zibenkarš“, kas vēsturei zināms, bijis Cēzara karagājieni pret pontiešiem, un, liekas, arī īsākais ziņojums par uzvaru pieder Cēzarim. 47. gadā priekš Kristus šis slavens karavadonis uzvarēja pontiešus piecās dienās un nosūtīja uz Romu ziņu trīs vārdos — „Veni, vidi, vici“ (ierados, redzēju, uzvarēju). Jaunos laikos īsie kari bijuši pārsvarā, sākot ar Napoleona laika beigām. Ja arī grieķu un turku karš (1822.—1829.) un Francijas karš pret Meksiku (1862.—1867.) bijuši diezgan ilgi, tad tikai pusgadu ilga cīņa starp vāciešiem un frančiem 1870./71. g., dažās dienās izbeidzās

karš starp Bulgāriju un Serbiju 1885. g., un tikai astoņas dienas bija vajadzīgs, lai turki 1897. g. tiktu galā ar grieķiem. Arī Krimas karš (1854.—1856.) nav uzskatāms par ilgu, it sevišķi tadē, ka tajā piedalījās trīs Eiropas lielvalstis — Anglija, Francija un Krievija.

Kad pagājušā gadsimtā kari vispār šķita īsāki kļūstam, tad ļaudis jau paredzēja, ka drīzi pienāks laiks, kad valstu cīņas izšķirsies vienā dienā. Šis cerības tomēr nav attaisnojušās. Kara ilgums gluži dabiski šķiet pilnīgi atkarīgs no tā, cik lielas masas tajā piedalās, cik plašas teritorijas karš skar un par kādiem mērķiem karotāji cīnās. Ka kari, vismaz, jaunākajos laikos nenotiek tikai kādas nācīgas pārāk kareivisko tieksmju dēļ, bet ka to rašanās iemesli ir daudz svarīgāki, to pierāda pārskats par atsevišķu tautu piedalīšanos kara darbībā. Tā, piemēram, ļoti izplatīts maldīgs uzskats, ka prūši esot pati par sevi ārkārtīgi kareivīga tauta. Un tomēr vēsture liecina kaut ko citu. Kopš 18. gadsimta vidus līdz mūsu dienām prūši piedalījušies tikai 18 procentos no visām notikušām kara darbībām, franči bijuši karotāji divās trešdaļās no visiem šiem kariem, angļi — vienā piektdaļā, krievi gandrīz tikpat daudzos karos, kamēr spāņi 16 procentos, turki — 12 un nīderlandieši vienā desmitā daļā.

Ja nu šādi esam skatījuši kara vēsturi, tad katram šāpnotams, ka kari notikuši bieži un miera laiki nav bijuši ilgi nekad. Ja arī šis karš ir garš, tad tomēr nav iemesla domāt, ka nekad tāds nav bijis. Šim karā ir tikai savs raksturs, savas īpatnības, kas atbilst tiem līdzekļiem, kādus radījusi modernā civilizācija. Tas ieilgst tāpēc, ka ir izplēties milzīgās teritorijās, un ka cīņa notiek par jauna pasaules uzskata uzvaru un jaunas kārtības nodibināšanu visā pasaulē. F.

39. krustvārdu mīkla.
J. Sukevičs Rīgā.

Līmeniski: 1. veselīgs dzēriens, 4. upe Indijā, 7. caurums ādā, 8. atpūtas vietas, 9. nepieciešama, bet bīstama lieta, 10. humors, 11. aviācijas ceļmauzis, 14. valsts Āzijā, 17. asinsvads, 20. kokū krāšpums, 23. mēra vienība, 24. balsienu, 25. sievietes vārds, 26. pussala ziemeļos, 27. lopbarība, 28. gods.

Svērtēniski: 1. sala Vidus jūrā, 2. zivs, 3. narkotiska viela, 4. fizikāls, 5. maiņas līdzeklis, 6. dabas parādība, 12. jūras šaurums (arī osta), 13. slavēna pilsēta, 15. krāšņs koks, 16. mākslas dieve, 17. ūdens dzīvnieks, 18. puķe, 19. stiprums, 20. reti dzīvnieki, 21. virtuves piederums, 22. troksnis.

Jocīgā bārda.

Uzdevis G. Kranāts Jelgavā.
„Jā, tie tik gan bija joki,“ stāstīja vectēvs, „toreiz man vienā pašā naktī izauga 10 centimetrus gara bārda!“

„Ej, ej! Vectēv, nu tu gan meloi!“ kā viens iesaucās klausītāji, bet ātri vien aprāvās. Britiņu pārdomājuši, visi bija spiesti atzīt, ka vectēvam var būt pilnīga taisnība. Bet kā?

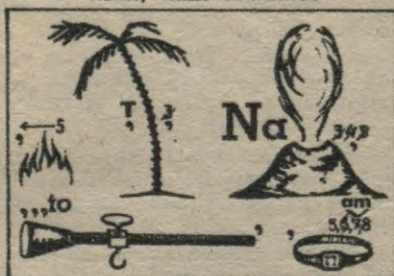
PADOMĀSIM — PAGUDROSIM

Pārvērtību mīkla.

Uzdevusi M. Cēpurīte Drabešos.

Es aukstumu un tumsu nīstu,
Jo gaismai esmu radnieks.
Tak zēlastības nepazīstu,
Pat daiļumu man postīt prieks.
Un, ja tu kaut ko citu vēlies,
Tad vienu burtu kļātu liec.
No pirmā vārda jauns būs cēlies
Un būs tev metālis auksts un ciets.
B-t, ja vēl trešo vārdu tīko,
Tad divus burtus projām vāc
Un viņu vietā citus rīko,
Lai rodas svešautietis kāds!

Mini, mini minamo!

J. Sedlenieka tautas mīkla —
rēbuss.

Vārnu pulka bēdas.

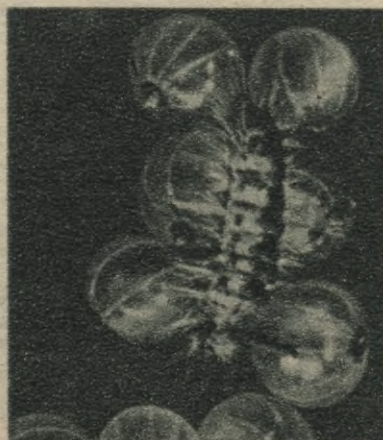
Uzdevis M. Jauniņš Beļavā.
Laižas pulciņš vārnu. Ja tās uz katra mieta nosēstos pa divām kopā, tad viens miets paliktū neizņemts, bet, ja uz katra mieta sēstos tikai pa vienai vārnavi, tad vienai vārnavi pietrūktu kur nosēsties. Cik bija vārnavu un cik mietu?

Vizītkartes mīkla.

Uzdevis Arnolds Strazdiņš
Brenģulos.

TENIS KĻĒPIS

Kas ir šis kungs?

Vai varat pateikt, kas redzams
augšējā uzņēmumā?

Vai pazīstat mūsu literatūru?

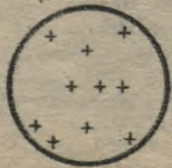
... Šodien pirms astoņpadsmit gadiem Pienāca laiviņa Daugavas krastā. No laivas izkāpa cienījams vecis, Turēdams rokā tas puisēnu mazu,

Kuram, kā teica, nolemts no dieviem Par tautas varoni vēlāki palikt. Un tā arī notika. Vēl šodien mēs pieminam diženo varoni, kas kļuvis mūsu tautas simbols un varoņgara iemiesojums. Bet vai zināt, kurā no mūsu daiļdarbiem varam lasīt šo pantu?

Ģudro nu!

Uzdevis R. Kochals
Rīgā.

Zīmējumā redzama aplis ar 4 taisnēm jāsadalā 10 daļās tā, lai katrā daļā būtu pa vienam krustinam.

Mīklu atrisinājumi.

38. krustvārdu mīkla.

Līmeniski: 1. tapa, 4. alva, 7. Omula, 9. āpsis, 10. Itaka, 11. arabi, 13. tvans, 15. avis, 16. sils, 17. ēnas, 20. Ipra, 23. prese, 24. Klāra, 26. afēra, 27. steks, 28. spoki, 29. ēsma, 30. auss.

Svērtēniski: 1. toga, 2. Amurā, 3. alibi, 4. apavi, 5. viens, 6. asis, 8. Atis, 9. akts, 12. avēne, 14. Alora, 17. Erots, 18. asaka, 19. šefs, 20. ikrs, 21. plāpa, 22. araks, 23. pase, 25. āzis.

Pārvērtību mīkla.

Zars, gars, bars, ears, ars.

Vizītkartes mīkla.

Pianists.

Mini, mini minamo!

Dienu pilns, nakti tukšs.
(Cepure).

Cik smaga bija lidaka?

Ja maksānieks pareizi stāstījis, tad viņam ir laimējies noķert 16 kg smagu lidaku, kurās galva svērusi 6 kg, vidus 8, bet aste, kā jau teikts, 2 kg.

Fotografam

šoreiz ir izdevies jauks lidmašīnas nakts uzņēmums. Attēlu pagriezot par 90° uz labo pusi, labi varēs saskatīt prožektora apspīdēto lidmašīnas priekšgalu, propellerus un vienu riteni.

Izpalīga matemātika.

Ja visas 25 galvas piederētu zosisim, tad ganāmpulkam būtu tikai 50 kājas. Bet tā kā pēc Jānīša vārdiem tur bija 70 kāju, tad atlikušās 20 kājas pieder sīvēniem. Katrai galvai jau esam paredzējuši divas kājas, tāpat atlikušās divdesmit pieder 10 galvām resp. ganāmpulkā ir bijuši 10 sīvēni un 15 zosis.

DER ZINĀT

ISTENĪBA UN LEGENDAS PAR DOKTORU FAUSTU.

Nav daudz tādu tipu pasaules literatūrā, kas tik dziļi būtu saistījuši rakstnieku un lasītāju prātus kā Fausts. Lielā ģenija Ģētes (Goethe) nemirstīgajā darbā doktors Fausts, no viduslaiku leģendu alķīmika un maga ir kļuvis par cilvēces gara un likteņa tragēdijas simbolu.

Doktors Johans Fausts nav poētiska izdoma, bet gan vēsturiska persona. Pētījumi rāda, ka tas dzimis XV g. s. beigās, kādā nelielā Virtembergas lauku pilsētiņā Knitlingenā. Par viņa jaunības laiku mums nekas nav zināms, tik vien, ka tas studējis vai nu Krakovā jeb Virtembergā ķīmiju un fiziku, jeb, kā to toreiz vienā vārdā dēvēja, alķīmiju. Alķīmijas studijas to it dabiski noveda līdz maģijai, kurā tas drīz vien pārspēja visus savus laika biedrus. Kā ceļojošs profesors tas kļūnāja no vienas zemes uz otru, gūdamis lielu mācīta vīra slavu. Kādu laiku tas lasījis priekšlasījumus Erfurtē, bet tad, pilsētas rātes izraidīts, 1516. gadā devies uz Maulbronnu pie sava viennovadnieka un veca drauga klostera abata Jāņa Entenfūsa. Devisus gadus vēlāk tas aizceļo uz Vitenbergu, kur saietas ar Melanchtonu — Mārtiņa Lutera līdzcīnītāju reformācijas lietās. Arī Luters savās galda runās vairākkārt piemin Faustu. Vitenbergā Fausts turpina savas alķīmijas un maģijas studijas līdz pat 1532. gadam, kad tam no šās pilsētas jābēg kūrfirsta Jāņa vajāšanas dēļ. Kopā ar savu kalpu un mācekli Vagneru Fausts apceļo dažādas pilsētas, uzstādamies ar publikēm priekšlasījumiem un maģiskās mākslas demonstrējumiem. Starp daudzajām pilsētām tas apmeklēja arī Leipcigu, kur tā vārds saistās ar slaveno „Auerbacha pagrabu”. Kādu laiku Fausts uzturējies ķeizara Maksimiliana galmā. Tur tas starp citu nodarbojies ar garu izsaukšanu, galminiekiem par lieliem brīnumiem un izbaīlēm izsaukdams Aleksandra Lielā ēnu. Fausta miršanas gads nav droši nosakāms. Cik vērojams, tad tas miris ap 1540. gadu. Kādu rītu to atrada noslepkavotu nelielā Virtembergas ciemā — Rimlichā. To it kā esot noslepkavojis viņa paša skolnieks Vagners.

Pa pusei ģenijs, pa pusei šarlatāns, doktors Johans Fausts tik ļoti saistīja ļaužu prātus, ka drīz vien pēc nāves kļuva leģendārs. Laudis svēti ticēja, ka Fausts esot noslēdzis līgumu ar velnu, kas, līgumam izbeidzoties, tad arī tā dvēseli esot aizrāvis uz eļli. Jau 1587. gadā Frankfurtē pie Mainas J. Spīsa spiestuvē tika iespiesta kāda nezināma autora grāmata: „Stāsts par doktoru Johanu Faustu, ievērojamo burvī un zavētāju, kā viņš uz zināmu laiku noslēdzis līgumu ar velnu, kādas savādas dēkas tas pa to laiku piedzīvojis, pats tajās dodamies un darbodamies, līdz beidzot sapēmis savu pelnīto algu” (Historia von D. Johan Fausten, dem weitbeschreyten Zauberer vnd Schwartzkünstler, Wie er sich gegen dem Teuffel auff eine benandte zeit verschrieben. Was es hierzwischen für seltsame Abentherwer geschen, selbs angerichtet vnd getrieben, biss es endtlich seinen wol verdienten Lohn empfangen). Grāmatai tautā bija liela piekrišana. Pavisam 14 pirmajos gados iznākuši 17 „Fausta” izdevumi — pa daļai pirmizdevuma pārspiedumi, pa daļai jauni leģendas varianti. Drīz pēc „Fausta” iznākšanas Vācijā to tulkoja dāņu, holandiešu, flāmu, angļu un franču valodās. Dažos gados „Fausts” jau bija kļuvis pazīstams visā Rietumeiropā.

Pēc pirmā rakstos iespiestā leģendas apstrādājuma, kas gul pamatos vēlākajiem literāriem apstrādājumiem, Fausts esot bijis zemnieka dēls un studējis Vitenbergā teoloģiju, ieguvis teoloģijas doktora grādu, tas tomēr nav atradis šai zinātnē apmierinājumu. Viņa gars tiecies uzzināt visu lietu pirmsākumu, kādēļ tas nodevis maģijas un astroloģijas pētīšanai. Pēc ilgām studijām un meklējumiem tas beidzot kādā tumšā pusnaktis stundā Veimaras apkārtnē mežā izsaucis velnu un piespiedis to sev kalpot. Velns — Mefistofelis noslēdzis ar Faustu līgumu uz 24 gadiem, kurā Fausts atsacījies no Dieva, bet par to guvis neredzētu varu. Kad tas iegriezis sev rokā, lai līgumu, kā tas tādos gadījumos parasts, parakstītu ar savām asinīm, debesu spēki likuši asinīm izveidoties brīdinošā parakstā „o homo, fuge!” (ak cilvēk, bēdz!). Bet Fausts nav to ievērojis. Kopš šī brīža Mefistofelis izpildījis visas Fausta vēlēšanās, padarīdams to par slaveno astrologu un alķīmīki. Visur, kur vien tas ierodas — Vatikānā pie pāvesta, Turcijā, ķeizara Kārļa V galmā — visur tas pārsteidz laudis ar savu brīnummākslu. Viņš nolaižas eļlē, ceļo pa debesīm un zemi, pārdzīvo un izjūt visdažādākās dēkas. Visbeidzot tas izsauca no veļu valsts Homēra apdziedāto skaisto Helenu, kas kļūst viņa sieva. Bet aimaksas laiks pienācis, un Mefistofelis to Rimlichas ciemā nonāvē, briesmīgā vētrā aiznesdams tā dvēseli uz eļli.

Fausta leģendu ir apstrādājuši daudzi rakstnieki, kā pirms, tā pēc Ģētes. Tā ietekmējusi arī līdzīgu leģendu rašanos citās zemēs — Francijā par Urbanu Grandjē un hercogu Luksemburgu, Polijā par panu Tvardovski un Bohēmijā par doktoru Kiteļi.

Skaidrībai jābūt!

Tā gan!
„Kādēļ tur sapulcējušies tik daudzi cilvēki? Vai kas noticis?”

„Nē!”
„Bet kādēļ tad visi traucas tur?”
„Katra grib pārliecināties, ka nekas nav noticis.”

Kur tad!
„Kā tev nav kauna, tik mazam puikam bāzt papirosu mutē?” rājas vecāka madāmiņa.

„Jā, bet kur tad citur lai es to būžu?” atsaucas mazais palaidnis.

Nevar pārsteigties.
„Apsūdzētais! Vai atzīstaties par vainīgu?” jautā tiesnesis.

„Drusku pagaidiet, tiesneša kungs! Vispirms paklausīsimies, ko saka liecinieki!”

Dibināts jautājums.
„Vai tev ir brālītis?”

„Nē!”
„Un māsa?”
„Arī nē!”

„Bet ar ko tad tu mājās kaujies?”
Tad jau gan jāuzmanās!

„Redzi, mamiņ, cik neglīts tas vecis. Viņam nav neviena mata uz galvas!”

„Klusāk, bērns! Viņš var vēl sazirdēt!”

„Kā — vai tad viņš vēl to nezina?”
Jaunās salmnieces rūpes.

Rīgas krustmāte viesojas pie radiem provincē. Mazā Annīņa tai izrāda visu saimniecību, un, starp citu, abas iegriežas cūkkūti.

„Saki, krustmāt, ko tu ēd, ka esi tik resna! Šitai cūkai mēs varam dot, ko vien gribam, bet viņa kā neuzbarojas, tā neuzbarojas!”

Vēl bija jānogaida.
„Pū, cik tas Herberts nekaunīgs!

Viņš mani saķēra un piecreiz noskūpstīja!”

„Kādēļ tad tu nebēgi projām un viņu kārtīgi neizplaukāj?”

„Es gribēju redzēt, cik tālu viņa nekaunība sniedzas!”

Par veilt nevari
„Ja tu, Ansīt, apsoli šo nejauko vārdu turpmāk nelietot, es tev došu vienu marku!”

„Lieliski! Bet, krustmāt, cik tu dosi par vienu vēl nejaukāku vārdu?”

Mākslinieciskas rūpes.
Mūzejā izstāde. Pavadonis, tikko beidzis dot paskaidrojumu par eksponātiem, jautā: „Manas dāmas un kung! Vai kādam būtu vēl kāds jautājums?”

„Jā gan!” atsaucas kundzīte, kas visu laiku vairāk apbrīnojusi spožo parketu nekā gleznas. „Man būtu jautājums: ar ko jūs šie mūzejā spodrīnāt parketu!”

Viegli līdzēt!
„Sis sunītis ir vienīgais, kas man pasaulē vēl palicis!”

„Bet kādēļ tad jūs nenopērkat vēl otru?”

Jāzina ir!
„Fricīt! Ja tu visu dienu būsi rātns, tad vakarā es tev iedošu ābolu!”

„Labi! Bet vai es varu ābolu apskatīt?”

„Jā, bet kādēļ tad tā?”

„Es gribu redzēt, vai tas ir pietiekami liels!”

Prātīgs jautājums.
„Ak, es esmu tik noskumusi! Ārsts nupat konstatēja, ka man nekad nebūs bērnu!”

„Tas tiešām bēdīgi. Bet sakieta, kundze, vai jūsu mātei bija bērni? Varbūt tā ir iedzimta vaina!”

„Sakieta, ārsta kungs, vai rēta pēc aklās zarnas operācijas būs daudz redzama?”

„Tas atkarājas no jums, cīnītā kundze!”

Nez kā gan tad būs!
„Ja jūs mani atraidīsiet, es nekad vairs citu nenfilēšu!”

„Un ja es neatraidīšu, kā tad?”
Nevar ticēt!

„Vai jūs smejaties par mani?” jautā skolotājs.

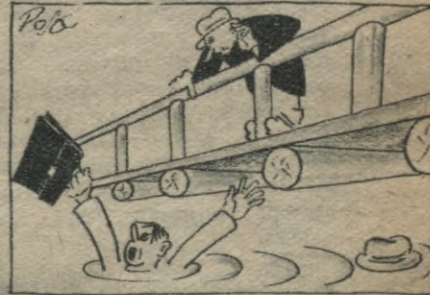
„Nē!”
„Nestāstiet niekus! Kas gan cits jums klasē var būt tik smieklīgs?”

KUTELĪGA LIETA.
„Saki, tēvs, kas tas ir — mīla?”

„Nu zini, bērns, tā ir tāda pavīsam kutelīga lieta...”

„Ā — tad es zinu! — Tad jau tā arī bija mīla, kad tu kutinājī mūsu kalponi!”

„Jaunais cilvēk, vai jūs ko teicāt?”

„Piedodiet! Es tikai gribēju redzēt, cik tālu sniedzas jūsu dekolte!”

SVETDIEN, 23. JŪLIJĀ.

5.00 Raidījums vācu kaņavīriem. 6.30 Ziņas latv. val. 6.45 Rīta mūzika. (Pārraid.) 7.00 Ziņas vācu val. Pēc tam dienas programma. 7.10 Rīta mūzika. (Pārraid. turp.) 8.00 Mūzika svētdienas rītā. (Sk. pl.) 9.00 Jaunatnei. 9.30 Mūzika bērniem. (Sk. pl.) 10.00 Ziņas vācu val. 10.10 Ev. lut. dievkalpojums. 11.10 Vācu koŗa dziesmas. (Sk. pl.) 11.30 Nedēļas politiskais priekšlasījums. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. val. 12.30 Ziņas vācu val. Pēc tam — vācu tautas koncerts. 14.00 Ziņas vācu val. 14.15 Ziņas. („Landesdienst Ostland“.) 14.30 Sēta un druvā. Raidījums lauksaimniekiem. 15.00 Latvijas ūdeņi runā. Latviešu mūzika un literatūra. Pied. Herta Lūse un Herberts Ozolītis (dziesmas), Alberts Miķelsons (dekl.), Lūcija Garūta (klav.) un vīru dubultkvartets „Tēvija“. 16.00 Ko kaņavīri vēlas. (Pārraid.) 16.45 Ziņas latv. val. 17.00 Ziņas vācu val. 17.15 Ko kaņavīri vēlas. (Pārraid.) 18.00 Vācu meistarū nemirstamā mūzika. (Pārraid.) 19.00 Nedēļas atbalss. 19.15 Latviešu kaņavīru stunda. 20.00 Ziņas vācu val. 20.15 Tu esi mana, un es esmu tavš. Virkne skaistu meitepu vārdu. No Annas līdz Veronikai. (Sk. pl.) 21.00 Ziņas latv. val. 21.15 Turpinājums. 22.00 Ziņas vācu val. Pēc tam — nākošās dienas programma un sporta ziņas. 22.20 Deju mūzika.

PĪRMDIEN, 24. JŪLIJĀ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts. Pied. Fannija Vīksne (dziesmas) un Agda Stenroze (Stenros) (klav.). 16.00 Pēcpusdienas mūzika. 17.15 Pēcpusdienas mūzika. (Pārraid. no Rēveles.) 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņaspēks. 19.15 Ziņas no kaņalaika. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. priekšlasīj. 20.15 Rīga: Kas katram tīk. (Pārraid.) 20.15 Madona, Kuldīga un Liepāja: Pazaudēts vai atgūts. V. Bičuļa raidāmluga pēc Apsīšu Jēkaba stāsta. 21.15 Kas katram tīk. (Pārraid.) 22.30 Maza kameramūzika. Atsk. Voldemārs Stūresteps (vijole), Olga Stūrestepe (klav.).

OTRDIEN, 25. JŪLIJĀ.

8.00 Rīta mūzika. Latv. mūzika. Atsk. vīru dubultkvartets „Dzintariēši“ un sk. pl. 11.45 Kaņavīru vēstulnieks. 14.30 Vācu mūzika un literatūra. Pied. Osvalds Uršteins (dekl.), sk. pl. 16.00 Pēcpusdienas koncerts. (Sk. pl.) 17.15 Solistu koncerts. Pied. Vera Vilks-Veceroka (dziesmas), Viktors Stots (dziesmas), Ferdinands Heinrichsons (vijole). 18.30 Latviešu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalaika. 19.45 Polit. priekšlas. 20.15 Latviešu mūzika. 21.15 Viegla mūzika tau-

tiskā garā. (Sk. pl.) 22.20 Deju mūzika.

TRESDIEN, 26. JŪLIJĀ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Jautras melodijas un anekdoti. (Sk. pl.) 16.00 Pēcpusdienas mūzika. (Pārraid. no Rēveles.) 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Kaņš uz jūras. 19.15 Ziņas no kaņalaika. 19.30 Mūzika. 19.45 Aktuāli temati. Latv. org. „Lidumnieks“ priekšlasījums. 20.15 Tu esi mana, un es esmu tavš! No Augusta līdz Teofilam. (Sk. pl.) 21.15 Vācu mūzikas un literatūras dārgumi. Pied. Herta Lūse, Arturs Priednieks-Kavara (dziesmas), Dr. Helmutš Lungers-hauzens (vijole), Dr. Hanss Kōlčš (klav.), Horstš Preuskers (dekl.). 22.20 Deju mūzika.

CETURTDIEN, 27. JŪLIJĀ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. Pied. Fannija Vīksne (dziesmas), Jānis Šaberts lasīs Viļa Sējas un Alfrēda Liepas dzejoļus. 16.00 Orkeŗta koncerts. (Sk. pl.) 17.15 Solistu koncerts. Pied. Hanna Manna un Tālis Matīss (dziesmas), Dzidrš Treimanis (čells). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalaika. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. priekšlas. 20.15 Rīga: Mazliet vieglprātības. (Sk. pl.) 20.15 Madona, Kuldīga un Liepāja: „Brīnumzālite“, V. Sīkas raidāmluga pēc R. Blaumaņa stāsta. 21.15 Pūteju orķ. koncerts. 22.20 Deju mūzika.

PIEKTDIEN, 28. JŪLIJĀ.

8.00 Latviešu mūzika. Atsk. vīru dubultkvartets „Tēvija“, sk. pl. un sk. uzp. 11.45 Kaņavīru vēstulnieks. 14.30 „Daugavas zēns“, Paulas Balodes raidāmluga bērniem. 16.00 Pēcpusdienas mūzika. 17.15 Pēcpusdienas mūzika. (Pārraid. no Rēveles.) 18.30 Latviešu kaņavīru st. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu aviācija. 19.15 Ziņas no kaņalaika. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. priekšlas. 20.15 Operu un operešu mūzika. (Sk. pl.) 22.20 Kameramūzika. J. Brāmsa trio h-dūrā, op. 8. Atsk. Jozefš Millers (klav.), Ernsts Keslers (vijole) un Roberts Asions (čells). 23.15 Deju mūzika.

SESTDIEN, 29. JŪLIJĀ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 „Saulainās velēnas“, J. Bērziņa raidāmluga pēc Pēterša Aigara stāsta. 16.00 Pēcpusdienas mūzika. (Pārraid.) 17.15 Pēcpusdienas mūzika. (Pārraid.) 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalaika. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. priekšlas. 20.15 Tu esi mana, un es esmu tavš! Un viņi kļūst pāris. (Sk. pl.) 22.20 Deju mūzika.

DARBDIENĀS KĀ PARASTS.

ANEKDOTI

Balzaks maksā. Pie franču romānista Balzaka durvim klauvē drēbnieks, kas grib iekasēt savu parādu. „Nevienū nevaru pieņemt!“ aiz slēgtajām durvim atbild rakstnieks. „Es esmu pastnieks un atnesu jums naudas pārvedumus!“ citā balsī nelo drēbnieks. „Ak tā? Cik liels ir pārvedums?“ „Simts franku.“ „Lieliski! Tieši tik daudz esmu parādā drēbniekam Blansēram. Jūs taču pazīstat to godavīru? Nu, tad aiznesiet viņam šos simts frankus, un mēs bsim kvitit!“

„GESEFT“.

Kāds Anglijas zīdu lielkapitālists ziedojis Maskā vas bojšerkiem 50 000 angļu mērciņas.

Kapitālists — naudas maiss, Čekas bende sarkanais — Oī cik jauki, veī cik labi Saprotas šie žīdi abī!

J. Dr.

Vienīgais varonis.

Vecās Vīnes slavenais aktieris un ūgu rakstnieks Nestrojs bija mūžīgā naidā ar savu spalvas biedru Bauernfeldu. Kādreiz pēc Bauernfelda lugas pirmizrādes Nestrojam jautāja, kas bijis jaunā uzveduma varonis. „Esi!“ viņš atbildēja. „Jo visu izrādes laiku man bija šausmīgi jācieš!“

Ar balss rīkli mūrī.

Pie Būlova (Bülow) ieradās jauna dziedātāja, kas lūdza pārbaudīt viņas spējas. Meistars noklausījās sliktu dziedājumu un sirsnīgi ieteica mest pie malas nodarbošanos ar mūziku. Dziedātāja bija gluži pretējās domās: „Lai tas maksā ko maksādams, bet es gribu un man jāpārvar visi šķēršļi!“ viņa teica. Būlovs bridināja: „Mīļā jaunkundz, ar balss rīkli jūs cauri mūrī neizsīsitīties!“

Acis, ak acis...

Londonā izrāda padomju lugu „Sarkanās acis“. — Angļi vēlāk varētu priecāties, ja no šī kara tiktu ārā tikai ar zīlu aci.

Gais un sākums.

ILUSTRĒTS NEDEĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS“. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Žurnāla „Laikmet“ redakcija un apgāds Rīgā, fon der Golca gatvē (Aspazijas bulv.) 6. Redakcijas tālrunis no plkst. 8.00 līdz 16.00 — 32653, izdevēja — 2258 atbildīgā redaktora — 34654, redaktora — 34692, ilustratoru — 34696, vietējās nodaļas — 32653, apgāda — 22614. Numurs maksā 30 I Nākošais numurs iznāks 28. jūlijā.